

TEZKİRE-İ HAZRET-İ İMÂMÂN-I KERİYA ÜZERİNE BİR İNCELEME

A STUDY ON TEZKİRE-I HAZRET-I İMÂMÂN-I KERİYA

Tuğba GÖNEL SÖNMEZ*

ÖZ: Tezkire-i Hazret-i İmâmân-i Keriya, Karahanlı hükümdarı Yusuf Kadir Han'ın İslam dinini yaymak için Kâşgar'a gitmesi ve ardından İmam Nâsraddin, İmam Kivâmüddin, İmam Zuhiriddin ve İmam Muîniddin'in Kâşgar, Yarkent ve Hoten'e gelmesiyle yapılan savaş ve mücadelenin tasvir edildiği Çağatay Türkçesiyle yazılmış bir eserdir. Abliz Orxun ve Sugawara Jun, tarafından *Mazar Documents from Xinjiang and Ferghan (Facsimile)* adıyla yapılan çalışma içerisinde yer alan eser, araştırmacılar tarafından Kâşgar'da yapılan alan araştırması sırasında satın alındığı belirtilen beş tezkireden biridir. Eserin müstensihisi veya derleyicisi hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. *Tezkire-i Hazret-i İmâmân-ı Keriya*'nın adını, Keriyeye çok yakın bir bölgeye defnedilmiş ve halkın sözlü kültür hafızasında yüzyıllardır aktarılan anlatmanın kahramanları olan Dört İmam'dan aldığını söylemek mümkündür. Uygur Türklerinin sözlü tarihinde ve anlatmalarında da önemli bir yere sahip olan eserin manzum ve mensur birçok varyantı olup diğer nüshalarda *Dört İmam Efsanesi/Hikâyesi* şeklinde adlandırıldığı tespit edilmiştir.

Çalışmamızda eserin muhtevası ve özellikleri dönemin sosyokültürel yapısı bağlamında ele alınıp incelenmiştir. Ayrıca tezkirenin olay örgüsünde yer alan kişi kültürlerinin, Uygur Türklerinin halk inanışları bağlamındaki yeri ve önemi değerlendirilerek toplum hafızasında yer alan bu kişiler ve etrafında şekillenen halk inanışlarının kültürel kökleri açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmada ele alınan tezkirenin transkripsiyonlu metnine de yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çağatay Türkçesi, tezkire, Dört İmam, Keriyeye, Uygur Türklerinin Müslüman oluşu.

ABSTRACT: *Tezkire-i Hazret-i İmâmân-ı Keriya was made after Karakhanid ruler Yusuf Kadir Khan went to Kashgar to spread the religion of Islam and then Imam Nâsraddin, Imam Kivâmüddin, Imam Zuhiriddin and Imam Muîniddin came to Kashgar, Yarkent and Hoten. It is a work written in Chagatai Turkish in which war and struggle are depicted. The work, which is included in the work done by Abliz Orxun and Sugawara Jun under the name of Mazar Documents from Xinjiang and Ferghan (Facsimile), is one of the five biographies that were purchased by the researchers during the field research in Kashgar. There is no information about the author or compiler of the work. It is possible to say that Tezkire-i Hazret-i İmâmân-ı Keriya got its name from the Four Imams, the heroes of the legend, who were buried in a region very close to Keriyeye and have been passed down in the oral cultural memory of the people for centuries. It has been determined that the work, which has an important place in the oral history and narratives of the Uyghur Turks, has many variants in verse and prose, and it is called the Legend/Story of the Four Imams in other copies.*

* Dr. Öğretim Üyesi – Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Bölümü / Nevşehir - tugbagonelsonmez@gmail.com (Orcid ID: 0000-0002-3858-887X)

In our study, the content and features of the work were handled and examined in the context of the socio-cultural structure of the period. In addition, by evaluating the place and importance of the cults of person in the plot of the tezkire in the context of the folk beliefs of the Uighur Turks, these people in the memory of the society and the cultural roots of the folk beliefs shaped around them were tried to be explained. The transcribed text of the tezkire discussed in the study is also included.

Keywords: *Chagatai Turkish, tezkire, Four Imams, Keriye, Uighur Turks Becoming Muslims.*

Giriş

Köklü ve zengin bir geçmişe sahip olan Uygur Türklerinin dinler tarihi bağlamında ilk inanışlarına bakıldığında, diğer Türk boylarında olduğu gibi Gök Tanrı, diğer bir ifadeyle Tek Tanrı inanışının hâkim olduğunu söylemek mümkündür.¹ Ancak özellikle aristokrat Uygur tabakalarının İslamiyet'ten önceki süreçte farklı din arayışları içerisinde olmaları, onları diğer Türk boylarından farklı kılmıştır (Kitapçı, 2004: 6-10). Birçok din ve alfabe değiştirmiş olan Uygur Türkleri, Bögü Kağan döneminde Manihaizm'i resmî din olarak kabul etmiş, Uygur Kağanları Manihaizm'in Uygurlar arasında millî bir din niteliğine erişmesini istemiştir (Ögel, 1984: 349).

Ata dinini terk ederek Manihaizm'e tabi olan Uygur Türkleri, bir zaman sonra Budizm'e inanmaya başlamış, (Günay ve Güngör, 2003: 173) Kara şehir, Koço, Kaşgar, Yarkent ve Hoten bölgeleri Budizm ve Gandahara medeniyetinin bir merkezi hâline gelmiştir (Kitapçı, 2004: 126). Zamanla askerî özelliklerini kaybetmeye başlayan Uygur Türkleri, diğer taraftan VIII. asrın başlarında Türkistanlı Müslüman tacirler ve din uluları ile tanışmaya başlamıştır (Kaçaranoğlu, 2012: 70-74; Kitapçı, 2004: 141). Bununla birlikte sonraki asırlarda Sâ mânîler'in Aşağı Türkistan'da Buhara esas olmak üzere bir devlet kurmaları ve Nasr b. Ahmed'in (913-943) İslam dinini İç Asya'da yaymak için yoğun bir faaliyet içinde olması, İslamiyet'in Çin'e kadar uzanan Türk boyları ve Uygur Türkleri arasında yayılmasında önemli bir merhale olmuştur. İslam dini, Müslüman Sâ mânî emirleri sayesinde Aşağı Türkistan'da güçlü bir din hâline gelmeye başlamıştır (Yürekli, 2002; Kaçaranoğlu, 2012: 81-82; Kitapçı, 2004: 150).

İç Asya'nın İslamlaşması karşısında, Uygur Kağanları atalarının dinine sadık kalarak Sâ mânîlerle savaşmış olsa da gün geçtikçe genişleyen bu İslamlaştırma faaliyetleri karşısında yorgun düşmüştür. Ancak Sâ mânîler'in bu ikbal devri çok uzun sürmemiş, 999 yılında Karahanlılar'ın Buhara'yı ele geçirmesiyle zatıyla yıkılan devlet, Sâ mânî ailesinden Ebu İbrahim'in

¹ 745 yıllarda Göktürk Devleti'ni yıkan Uygurlar, merkezi Ötüken'de olan bir devlet kurdular. (745-840) Devletin başkenti Ordu-Balık idi. Devletin kurucusu Kutluk Bilge Kül, 747 yılında ölünce yerine oğlu Moyun-çur (747-759) kağan oldu. Moyun-çur tarafından babası adına dikilmiş olan "Şine-Usu" yazıtında "...gök, yer emretti, Gök (Tanrı) tutuverdi." (Güngör, 2002: 279) ifadeleri yer almaktadır.

girişimleri sonucu ancak 1005 yılına kadar varlığını devam ettirebilmiştir (Yürekli, 2002: 129).

Gaza ve cihat anlayışıyla İslam dinini tüm Orta Asya'ya yaymayı kendilerine gaye edinen Karahanlılar, Sâ mânîleri ortadan kaldırdıktan sonra Turfan'daki "kâfir Türkler" ile mücadele etmeye başlamıştır. Nitekim İslamiyet her ne kadar ilk olarak Ötüken ve çevresine ulaşmış olsa da İslam orduları asıl mücadeleyi, Turfan Uygurları ile vermiştir (Kitapçı, 2004:151-170).

Karahanlılar'ın Orta Asya'da ilk Müslüman devlet kuran Türkler olarak tarih sahnesine çıkmaları, özellikle Abdül-Kerim Satuk Buğra Han'ın Müslüman olması² ve çetin mücadelelerden sonra Karahanlı tahtına oturması, tüm Orta Asya'nın dini hayatında önemli bir dönüm noktası olmuştur (Yazıcı, 1992: 81). Satuk Buğra Han, takip ettiği İslamlaştırma politikasıyla Uygur yurtlarına yönelmiş ve devletin batı kısımlarını büyük ölçüde İslamlaştırmıştır (Kitapçı, 2004: 171-173). Müslüman gazilerden, imamlardan oluşan bir cihat ordusu ile önemli bir Budist merkez olan Hoten üzerine yürüyen Satuk Buğra Han, Visara Teñrihan ve askerleri ile uzun yıllar mücadele etmiştir. Hoten Uygurlarının büyük bir bölümü Müslüman olmakla birlikte bir o kadarı da Budist olarak kalmayı tercih etmiştir. (Mamut ve Abduveli, 2005: 466; Kitapçı, 2004: 177) Buğra Han'ın Uygurlar'a karşı kazandığı zaferler Müslüman halkın takdirine mazhar olmuş, hayatı ve İslam uğruna verdiği mücadeleler *Satuk Buğra Han Destanı (Tezkire-i Satuk Buğra Han)*³ adıyla derlenmiştir. Turfan Uygurları ile Karahanlılar arasında başlayan bu dini mücadele daha sonraki yıllarda da devam etmiştir. Ömrü Uygurlara karşı gaza ve cihat ile geçen Satuk Buğra Han 956 yılında vefat emiş, yerine oğlu Musa Tonga İlig (Musa Buğra Han) geçmiştir (Yazıcı, 1992: 33-81). Ömrünü babası gibi gaza ve cihada adanmış olan Musa Buğra Han, Uygur İdikutları ile mücadele ederken şehit olmuş (982) ve Nensin Dağı eteklerine defnedilmiştir. Daha sonra Müslüman halk buraya "Alp Goca" adını vermiş olup, bugün İç Asya'nın önemli dini ziyaretlerinden biri hâline gelmiştir (Kitapçı, 2004: 192). Ardından tahta çıkan Baytaş Arslan Han (Süleyman) da diğer Karahanlı hükümdarları gibi ömrü boyunca gayrimüslim muhaliflere karşı mücadele etmiş ve İslam sancağını Uygurlar arasında ve İç Asya'da dalgalandırmaya çalışmıştır (Yazıcı, 1992: 81).

Doğu Türkistan Uygurları arasındaki İslamî gelişmeler daha sonraki devrilerde de, artan bir şekilde devam etmiş ve Uygur şehirlerinde İslamiyet köklü bir hâl almıştır. Öyle ki Karahanlı hükümdarı Yusuf Kadir Han'ın

² Satuk Buğra'nın nasıl Müslüman olduğuna dair birçok rivayet bulunmaktadır: Oğulcak Kadir Han zamanında yeğeni Satuk, Karahanlılara sığınmış olan Ebu Nasr adlı bir Sâ mânî şehzade veya İslam sufi vaizleri ile karşılaşarak İslamiyet'i benimsemiştir (Yazıcı, 1992: 81). Diğer bir rivayete göre, rüyasında gökten bir kişi inerek Satuk Buğra'ya "Müslüman ol ki dünya ve ahirette selamet bulasın." demiş, bunun üzerine, rüyasında İslâmiyet'i kabul etmiştir (Özaydın, 2002: 405).

³ Tezkire ve Satuk Buğra Han hakkında detaylı bilgi için bk. (Öger, 2012: 589-611; Çakır, 2017).

meşhur “Hoten seferi” neticesinde Hoten tam bir İslam şehri hâline gelmiştir. Bu bağlamda Yusuf Kadir Han’ın İslam dinini yaymak için Kâşgar’a gitmesi ve ardından Dört İmamın Kaşgar, Yarkent ve Keriye ilçesinin bağlı olduğu Hoten’e gelmesiyle yapılan savaş ve mücadelenin tasvir edildiği *Tezkire-i Hazret-i İmâmân-ı Keriya* içerisinde nakledilen anlatıların bu dönemi ihtiva ettiği düşünülmektedir. Nitekim tarihî kaynaklara bakıldığında Yusuf Kadir Han’ın Semerkant seferi sırasında koyu bir Budist olan Hoten Uygur Hanı isyan etmiştir. Henüz Müslüman olmamış birçok Budist Uygur’un da katıldığı ayaklanmada Hoten’deki Müslüman Karahanlı askerler öldürülmüş ve kapatılmış olan Buda mabetleri yeniden açılarak ayinler yapılmaya başlanmıştır. Bu sırada Uygur İdikutu da Karahanlıların itaatinden çıktığını beyan etmiştir. Bunun üzerine Yusuf Kadir Han içinde birçok seyit ve âlimin bulunduğu 20.000 kişilik orduyu Hoten’e göndermiştir. Hoten’e gelen Müslüman askerler, şehirdeki Müslümanların da yardımıyla şehri ele geçirmiş ve isyan bastırılmıştır. Budist Uygur Hanı, maiyetindeki askerleri dağa çekmiş ve askerini daha güçlü bir hâle getirmiştir. Bu durum dağlardaki asi Uygur askerlerinin üzerine giden Karahanlı askerleri için tam bir facia ile sonuçlanmış, dağ geçitlerini tutan Budist Uygurların baskınları sonucu birçok Müslüman asker şehit olmuştur. Yusuf Kadir Han bu haberin kendisine ulaşmasıyla Kâşgar’a dönmüş ve yeni bir cihat ordusuyla Hoten üzerine yürümüş, şehri bütünüyle itaat altına almış, Hoten Hanı da Müslüman olmuştur. Hoten, Yusuf Kadir Han tarafından ele geçirildikten sonra bölgede yoğun bir İslamlaştırma faaliyeti başlatılmıştır. Diğer Uygur şehirlerinde olduğu gibi burada da birçok cami, mescit, imarethane, kervansaray ve medrese yapılmış, birçok din âlimi yetiştirilmiştir (Kitapçı, 2004: 200-202). Dolayısıyla Hoten’in fethi ve buraya İslam dininin yerleşmesinin Yusuf Kadir Han’ın eseri olduğunu söylemek mümkündür (Barthold, 1990: 300).

Siyasi olarak Karahanlılar’ın Doğu Türkistan bölgesine düzenlediği gaza ve cihatlarla İslamiyet’i kabul eden Budist Uygurların Karahanlılar ile mücadelesi, bu gaza ve cihat politikası neticesinde Müslüman olan Uygurların Budist Uygurlarla mücadelesi, savaşlarda şehit düşen kahramanların mezarları ve hayat hikâyeleri, Uygur Türklerinin sözlü geleneğinde temayüz etmiştir. Bu tarihî olay ve şahıslarla ilgili anlatılar, sözlü gelenek içerisinde nakledildikçe efsanevi bir hüviyete bürünmüş ve olay örgüsünün kahramanlarından adını alan tezkireler şeklinde yazıya geçirilmiştir. Söz konusu tezkirelerden biri de *Tezkire-i Hazret-i İmâmân-ı Keriya* olup çalışmamızda eserin muhtevası ve özellikleri dönemin sosyo-kültürel yapısı bağlamında ele alınıp incelenmiştir. Ayrıca tezkirenin olay örgüsünde yer alan kişi kültürlerinin, Uygur Türklerinin halk inanışları bağlamındaki yeri ve önemi değerlendirilerek toplum hafızasında yer alan bu kişiler ve etrafında şekillenen halk inanışlarının kültürel kökleri açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmada ele alınan tezkirenin transkripsiyonlu metnine de yer verilmiştir.

Tezkire-i Hazret-i İmâmân-ı Keriya ve Özellikleri

Uygur Türkleri arasında tezkire “tarihî olayları ve tarihî şahısları nesir ya da nazım şeklinde anlatan tarihî ve edebî yönü olan tür” (UET3, 2006: 117), “bilinen tarihî dönemde yaşamış önemli şahıslar ve belli bir yerde ortaya çıkan önemli bir olay veya hadiselerin anlatıldığı eser” (UTİL, 1991: 280), “yazarların, hayatı ve eserleri hakkında bilgi veren eserlerinden örnekler verilen kitap” (Zeyli ve Dugayli, 1988: 156), “tarihî şahıs, yer veya olayı sanatsal bir dille anlatan edebî tür” (Eysa, 2017: 54) şeklinde tanımlanmaktadır.

Uygur Türkleri tarafından yazılan tezkirelerde dinî, tarihî ve edebî şahısların biyografisinin yanı sıra tezkirenin yazıldığı dönemin siyasî, tarihî, edebî, dinî durumu ve sosyokültürel özelliklerini ihtiva eden olaylar da yer almaktadır. Muhteva bağlamında bu tezkireler “şecere”, “biyografi”, “destan”, “şehir tarihi”, “kıssa” ve “menakıbnâme” özelliği göstermektedir. Dolayısıyla Uygur Türkleri arasında tezkire kavramının çok geniş bir kullanım alanına sahip olup kimi zaman birkaç türün özelliklerini ihtiva eden bir yapıya büründüğünü söylemek mümkündür (Öger, 2020: 90).

Abliz Orxun ve Sugawara Jun (2007), tarafından *Mazar Documents from Xinjiang and Ferghan (Facsimile)* adıyla yapılan çalışmada içerisinde yer alan *Tezkire-i Hazret-i İmâmân-ı Keriya*, araştırmacılar tarafından Kâşgar’da yapılan alan araştırması sırasında satın alındığı belirtilen beş tezkireden biridir. Tezkirelerin toplamının bir arada bulunduğu elyazmasının genel bir adı bulunmamaktadır. Eser deri ciltli olup kapak kısmında bant ile tamir izleri mevcuttur. Bununla birlikte eserde eksik sayfa bulunmamaktadır. El yazması içindeki sayfalar, 19 cm dikey ve 13 cm yatay boyutta Hoten kâğıdından⁴ yapılmıştır, yazılı metnin bulunduğu alanın boyutu yaklaşık 15 cm dikey ve 8,5 cm yataydır. Metin Çağatay Türkçesi ile ve talik üslubuyla yazılmış olup her sayfada 13 satır vardır. Siyah ve kırmızı olmak üzere iki renk mürekkep kullanılmıştır. Tezkirelerin her bölümünün başlangıcı ve ana ifadeler kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Elyazmasının toplamı 95 varak; 190 sayfadan oluşmaktadır. Nüshanın başında, Hoca Muhammed Şerif Pir, Heft Muhammedân Padişah, Süt Bibi Padişah ve Hazret-i Peygamber’in adları yer alıp ayrıca Ebu Cehil ile mücadeleye de telmihte bulunmaktadır. Bunun altında Farsça üç beyit mevcuttur. Arka sayfada yaklaşık üç satırlık Arapça bir dua yer almaktadır. Sayfanın altında kitabın Muhammed Niyaz Ahun’a ait olduğu bilgisi bulunup kitabı okuyanlara ya da dinleyenlere dua edilmektedir.

Eserin ana içeriği 2b’den başlayıp içerisinde şu tezkireler yer almaktadır:

1. Tezkire-i Hoca Muhammed Şerif Pir (2b-30a)
2. Tezkire-i Hazret-i İmâmân-ı Keriya (30b-54b)

⁴ Hoten kâğıdı hakkında detaylı bilgi için bk. (Rahman vd.,1996: 67-68).

3. Hazret-i Muhammed'in Ebu Cehil ile yaptığı savaş (55b-80a)
4. Tezkire-i Heft Muhammedân (80b-90b)
5. Tezkire-i Süt Bibi (90b-94b)

Eser içerisinde bahsi geçen tezkirelerin müstensihî veya derleyicisi hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bir başka açıdan tezkirelerdeki üslup, dil ve anlatım özellikleri dikkate alındığında eserin birden çok müstensih tarafından yazılıp daha sonra bir araya getirildiği düşünülmektedir (Orxun ve Sugawara, 2007).

Tezkire-i Hazret-i İmâmân-ı Keriya, elyazmasının ikinci tezkiresi olup 49 sayfayı kapsamaktadır (30b-54b). Eserin başlangıcında, imamlar ile Keriye'nin ilişkisine dikkat çekilmektedir. Tezkire genel olarak İmam Nâsraddin, İmam Kıvâmüddin, İmam Zuhiriddin ve İmam Muîniddin olmak üzere *Dört İmam* üzerine kurgulanmış olup bu imamların Kâşgar, Yarkent ve Keriye'nin bağlı olduğu Hoten'de İslam dinini yaymak adına verdikleri mücadele ve savaşlarını anlatan dini bir menkıbe, bir gazavatname mahiyetindedir. Nitekim Dört İmam'a ait olduğuna inanılan mezar, Keriye'ye yakın bir yerde olan Çıra ilçesinin Bostan köyünde bulunmaktadır. Rivayete göre, bu mezar X. asrın sonunda Karahanlılar'ın Hoten Hanlığı ile yaptığı savaşta şehit olan Dört İmam'ın mezarıdır. Dört İmam, Karahanlılar'a yardım etmek üzere Buhara'dan yüz kırk bin asker ile savaşa katılmış ve savaş neticesinde Hoten Hanlığı yıkılmış; ancak Dört İmam Bostan bölgesinde şehit olmuştur. Bunun üzerine Karahanlı hükümdarı Yusuf Kadir Han, onları kendi eliyle defnetmiş ve bir kümbet yaptırmıştır. Kümbette etrafı çevrili dört mezar ve bir mescit bulunmaktadır. Mescidin mimari üslubundan yakın dönemde inşa edildiği anlaşılmaktadır. Mezar birçok kişi tarafından ziyaret edilmektedir (Davut, 2001: 155-156). Bu bağlamda *Tezkire-i Hazret-i İmâmân-ı Keriya*'nın adını, Keriye'ye çok yakın bir bölgeye defnedilmiş ve halkın sözlü kültür hafızasında yüzyıllardır aktarılan efsanenin kahramanları olan Dört İmam'dan aldığı söylemek mümkündür.

Yusuf Kadir Han'ın İslam dinini yaymak için Kâşgar'a gitmesi ve ardından Dört İmamın Kâşgar, Yarkent ve Hoten'e gelmesiyle yapılan savaş ve mücadelenin tasvir edildiği tezkire bir menkıbe, bir gazavatname mahiyetindedir. Doğrudan tarihi bir bilgi içermeyen eserin, bahsi geçen yüzyılda Karahanlılar ile Hoten'deki Budistler arasında meydana gelen din savaşlarının halk hafızasına tesiri ve tasviri neticesinde yazılmış olduğu düşünülmektedir (Orxun ve Sugawara, 2007).

Olay örgüsünün Dört İmam üzerine kurgulandığı *Tezkire-i Hazret-i İmâmân-ı Keriya* ile ilgili yapılmış çalışmalara ve eserin nüshalarına bakıldığında eserin adının diğer varyantlarda *Dört İmam Efsanesi/Hikâyesi* şeklinde de adlandırıldığı tespit edilmiştir. İlk kez 1791 yılında Molla Niyaz tarafından kaleme alınan ve Bulak Mecmuasının 10. Sayısında M.E. Hüdaverdi tarafından Yeni Uygur Türkçesine aktarılarak neşredilen (Alper, 2021: 92) *Dört İmam Hikâyesi* Uygur Türklerinin sözlü kültür hafızasında önemli bir yere sahiptir. Nitekim halk arasında sözlü ya da yazılı olarak

nesilden nesle aktarılmış olan eserin birçok manzum ve mensur varyantı bulunmakta olup araştırmacılar tarafından çeşitli yönleriyle ele alınıp değerlendirilmiştir.

Mensur Varyantlar:

1. Bodleian Kütüphanesi, MS. IND. INST. TURK. 22, 0/232 numarada kayıtlı olan ve 18b-40b varakları arasında bulunan varyant Molla Halık Kasap tarafından yazılmıştır⁵.

2. Oxford-Bodleian Kütüphanesi, Türkçe yazmaları, MS. IND. IST. TURK. 8 numarada kayıtlı olup 49b-65a varakları arasında bulunan varyant Ümit Eker tarafından çalışılmıştır⁶.

3. Bodleian Kütüphanesi, MS. IND. IST. 20 0/232/92 numarada kayıtlı eser, 1b-54a varakları arasında bulunmaktadır.

4. Eserin Uygur Türkçesiyle yazılmış matbu yayını, Kök Yalılık Böre dergisinde Uygur Halk Efsane Rivayetleri içerisinde yer almaktadır (Ebey; İmin: 2006: 281-294).

5. Eserin Uygur Türkçesiyle yazılmış bir başka matbu varyantı, Aksu Kedimki Kitaplar Tetkikatı'nın, 4. cildinde, *Yusuf Kadir Han Gazi Tezkiresi* içerisinde yer almaktadır⁷ (Muhemmed; Osman, 1989: 1-27).

Manzum Varyantlar:

1. Oxford-Bodleian Ktp., Türkçe yazmalar bölümü MS. IND. IST. TURK 24, 0/232/92 numarada kayıtlı olup 53 varaktan oluşan manzum metindir.

2. Oxford-Bodleian Ktp., Türkçe yazmalar bölümü MS. IND. IST. TURK 20, 0/232/92 kayıtlı eserin 56b-98a varakları arasındaki metin⁸.

Eserin *Mazar Documents from Xinjiang and Ferghana (Facsimile)* içerisinde yer alan ve tarafımızca da incelenen nüshası ile ilgili Richey (2012), tarafından *A Translation of The Legend of The Imams of Keriya* adıyla bir yüksek lisans çalışması yapılmıştır. Çalışmada eser İngilizceye çevrilmiş ve eserin transkripsiyonlu metnine yer verilmiştir.

Tezkire muhteva bağlamında aşağıdaki gibi şekillenmektedir:

1. Giriş ve İmam Nâsraddin'in şeceresi (30b-31a)
2. Yusuf Kadir Han'ın İslam dinini yaymak için Kâşgar'a yola çıkması (31a-32b)
3. Dört İmam'ın Yusuf Kadir Han'ın isteği üzerine askerlerini toplaması (32a-34a)

⁵ Varyant üzerinde Ümit Eker söz dizimi incelemesi yapmıştır: Bk. (Eker, 2018a: 40-65).

⁶ Bk. (Eker, 2018b: 631-681).

⁷ Yusuf Gazi Kadir Han Tezkiresi'nin Uygurca neşri, Abdureşit Muhammed ve Muhammed Osman tarafından hazırlanmış olup, Kürşat Yıldırım tarafından Türkiye Türkçesine aktarılmıştır: Bk. (Yıldırım, 2018: 89-108).

⁸ Eserin manzum varyantları Serap Alper tarafından çalışılmıştır: Bk. (Alper, 2021: 91-145).

4. Dört İmam'ın askerlerini Uş, Keşan, Harezmi ve Bağdat gibi bölgelere toplaması ve bu askeri faaliyetler neticesinde Yarkent ve Kâşgar'a İslam'ın yayılması (34a-40a)

5. İslam ordusunun Hoten'e girmesi ve ordunun önderlerinden İmam Şakir Padişah'ın şehit olması, Hoten'deki gayrimüslimler ile müzakere (40a-42a)

6. Maçinli kâfirler ile dört yıllık yoğun mücadele, Sultan Şah Kasım Uşi'nin üstün başarıları ile İslam'ın Maçin'e yayılması (42a-47a)

7. Gaza devam ederken İmam Mehdi'nin mucizevi şekilde zuhur etmesi ve İmam Caferi Tayran'ın⁹ mezarının bir keramet vasıtasıyla bulunması (47a-47b)

8. Sultan Şah Kasım Uşi'nin şehit olması ve savaşın devamı (47b-51a)

9. Sultan Şeyh Calaliddin Bağdadi'nin şehit olması, İmamların bir dağda saklandıkları sırada kendilerine yapılan saldırıda zilhicce ayının 10. Günü 390 yılında (11.11.1000) şehit olması (51a-54b).

Tezkirenin Giriş bölümünde, tezkirenin muhtevası ile ilişkili olan bir şecere gösterilir. Bu şecere, tezkirenin kültürel karakterini anlamında önemli bir yere sahiptir. Bahsi geçen şecere şu şekildedir:

1. Hüseyin
2. Zeynelâbidîn
3. Muhammed Bâkir
4. Cafer-i Sâdık
5. Ali Mûsâ Rıza
6. Mûsâ Kâzım
7. Takî
8. Nakî
9. Askerî
10. Kâsım
11. Efteh
12. Muîniddin (+Zuhuriddin, Kıvâmüddin, Nâsraddin)

Şecerede İmam Muîniddin'e kadar yer alan isimlere bakıldığında "On İki İmam"ın isimleriyle büyük oranda benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bu bağlamda özellikle Hoten bölgesinde "On İki İmam" kültürünün devam ettirildiğini söylemek mümkündür. Nitekim bahsi geçen şecerede yer alan İmam Cafer-i Sâdık ile İmam Muîniddin arasındaki imamların mezarlarının Hoten'de yer aldığına dair inanışlar da mevcuttur (Orxun ve Sugawara, 2007: 44).

⁹ İmam Caferi Tayran'ın adı bazı kaynaklarda İmam Caferi Téhran olarak da geçmektedir: bk. (Davut, 2001)

Tezkirenin olay örgüsü genel hatlarıyla Dört İmam üzerine kurgulanmış olsa da eserde gazaya önderlik eden ve mezarlarının Güney Şincañ bölgesinde olduğuna inanılan başta Karahanlı hükümdarı Yusuf Kadir Han olmak üzere birçok kişinin adı yer almaktadır. Yusuf Kadir Han'ın İslamiyet'i yaymak için Hoten'deki Budistlerin isyanına karşı vermiş olduğu mücadele Uygur Türklerinin sözlü tarihinde önem arz etmektedir. Öyle ki Hoten, Kaşgar ve Yarkent bölgesinde gösterdiği üstün başarı neticesinde kendisine Bağdat Halifeliği tarafından "melik'ül maşrik" unvanı verilmiştir. İnanışa göre Yusuf Kadir Han 1032 yılında Kâşgar'da vefat etmiş ve Göristan Boyu olarak adlandırılan bölgeye defnedilmiştir. Mezarı, makber ve tilavethaneden müteşekkil bir yapıya sahiptir (Davut, 2001: 30-31). Yine Hoten'e yapılan sefer sırasında şehit edildiği rivayet edilen İmam Şakir'in mezarı Karakaş'ta Kum Rabat Padişahim veya Kepter (Güvercin) Mazari adıyla bilinmektedir. Çevresinde bulunan Göküvercinlerin yol göstericiliğinden dolayı Kepter mezarı olarak da adlandırılan mezar ve çevresindeki güvercinler ziyaretçiler tarafından kutsal kabul edilmektedir. Mezar ve güvercinler ile ilgili halk arasında birçok efsane ve rivayet ve buna bağlı şekillenen halk inancı mevcuttur (Davut, 2001: 142-143; Öger ve Köse, 2014: 172). Olay örgüsünde adı geçen ve gaza sırasında bir keramet vasıtasıyla mezarı bulunan İmam Cafer-i Tayran'ın da mezarının Çira'da bulunduğu inanılmaktadır. İnanışa göre Cafer-i Tayran Hicri VIII. yüzyılda Şam'da şehit olmuş naaşı uçarak bu bölgeye gelmiş ve defnedilmiştir. Makam ve iki farklı mescitten müteşekkil olan mezarı, her yıl ağustos ayının 15. günü binlerce kişi tarafından ziyaret edilmektedir. Ayrıca Ramazan ve Kurban Bayramlarında ve Cuma günleri, mescitlerde farklı bölgelerden gelen binlerce kişinin katılımıyla namaz kılınmaktadır (Davut, 2001: 150-154). Dolayısıyla tezkire, sadece Dört imam ve şehadetleri, mezarları hakkında değil, aynı zamanda Uygur Türklerinin sözlü tarihinde ve sosyo-kültürel yaşamında önemli yere sahip olan diğer dini şahsiyetler hakkında da bilgi vermektedir. Öyle ki bazı evliyaların şehadetlerinden defnedilmelerine kadar olan detaylar ve mezarların inşası ile ilgili bilgiler de yer almaktadır. Bu anlamda tezkire, Kâşgar, Yarkent ve Hoten'de İslamiyet'i yaymak için verilen kutsal mücadelenin bir menkıbesi, bir gazavatnamesi mahiyetindedir.

Sonuç

Uygur Türkleri arasında yazılan tezkireler genel itibariyle iki dönemi konu edinmektedir. Bu dönemlerden birincisi, İslamiyet'i resmî din olarak kabul eden ve Doğu Türkistan coğrafyasına yayılmasına öncülük eden Karahanlılar dönemidir. Bu dönemin sosyokültürel şartları; İslamiyet'in Doğu Türkistan coğrafyasına yayılmasına öncülük eden tarihî ve dinî şahsiyetlerin hayatı, İslamiyet'i yayma ve yaşatma çabaları, kerametleri, mezar ve türbeleri gibi farklı hususları ihtiva eden birçok sözlü anlatmanın yaratımında etkili olmuştur. Bu anlatmalar sözlü ve yazılı olarak nesilden nesle aktarılmış, birçok tezkireye konu olmuş ve birçok müstensih

tarafından kaleme alınmıştır. Bahsi geçen ikinci dönem, Hocalar dönemi olup 15. yüzyıldan itibaren Doğu Türkistan coğrafyasında tarikatların yayılmaya başladığı ve siyasi anlamda güç kazandığı dönemdir.¹⁰

Uygur Türkleri arasında geniş bir kullanıma sahip olan tezkire kavramı, yazıldığı dönemin siyasi, tarihi, edebi, dini durumu ve sosyo-kültürel özelliklerini ihtiva etmekle birlikte muhteva bağlamında “şecere”, “biyografi”, “destan”, “şehir tarihi”, “kıssa” ve “menakıbname” özelliği göstermektedir.

Uygur Türkleri arasında en yaygın tezkire türü “menakıbname” tarzında dinî şahsiyetlerin hayatını, mücadelelerini ve eserlerini konu alanlardır. Nitekim *Tezkire-i Hazret-i İmâmân-ı Keriya*, Karahanlı hükümdarı Yusuf Kadir Han’ın İslam dinini yaymak için Kâşgar’a gitmesi ve ardından Dört İmamın (İmam Nâsraddin, İmam Kıvâmüddin, İmam Zuhiriddin ve İmam Muîniddin) Kaşgar, Yarkent ve Keriye ilçesinin bağlı olduğu Hoten’e gelmesiyle yapılan savaş ve mücadelenin tasvir edildiği bir menkıbe, bir gazavatname mahiyetindedir.

Tezkire-i Hazret-i İmâmân-ı Keriya ile ilgili yapılmış çalışmalara ve eserin nüshalarına bakıldığında eserin adının diğer varyantlarda *Dört İmam Efsanesi/Hikâyesi* şeklinde de adlandırıldığı ve halk arasında sözlü ya da yazılı olarak nesilden nesle aktarılmış birçok manzum ve mensur varyantı bulunduğu görülmektedir.

Eserin, Karahanlılar ile Hoten’deki Budistler arasında meydana gelen din savaşlarının halk hafızasına tesiri ve tasviri neticesinde yazılmış olduğu düşünülmektedir. Tezkire, doğrudan tarihî bir bilgi içermemektedir; ancak olay örgüsünde yer alan yer adları ve tezkirenin kültürel karakterini yansıtan imamların şeceresi, Yusuf Kadir Han, İmam Şakir ve İmam Cafer-i Tayran gibi dini şahsiyetler, Uygur Türklerinin sözlü tarihinin ve sosyokültürel yaşamının ve halk inanışlarının şekillenmesinde önemli bir yere sahiptir. Nitekim bugün dahi Uygur Türkleri arasında bahsi geçen şahsiyetler etrafında geliştirilmiş birçok halk inanışı ve ritüel bulunmaktadır.

Uygur tezkire metinlerinde dikkati çeken diğer bir husus, sözlü geleneğin üsluba tesiridir. *Tezkire-i Hazret-i İmâmân-ı Keriya* üslup bağlamında ele alındığında vaka geçişlerinin “E’l-kıssa” ifadesiyle yapıldığı görülmektedir. Söz konusu ifadeye istinaden, metinde yazılanların sözlü gelenekten yazıya geçirildiğini ve zaman içerisinde istinsah edilerek çoğaltıldığını söylemek mümkündür.

¹⁰ Hocalar döneminde tarikatlar tarafından elde edilen siyasi nüfuz ve tarikat şeyhlerinin devlet idaresi üzerindeki tahakkümü çalkantılı bir dönemin yaşanmasına sebep olmuştur. Dönemin dini, tarihi ve siyasi olayları çok sayıda tezkirenin muhtevasını oluşturmaktadır. Hocalar dönemi hakkında ayrıntılı bilgi için bk. (Öger, 2020).

KAYNAKÇA

- Alper, S. (2021). Çağatay Türkçesiyle yazılmış manzum Dört İmam hikâyesi. *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, 2021/17, 91-145.
- Barthold, V.V (1990). *Moğol istilasına kadar Türkistan*. (hzl.: Hakkı Dursun Yıldız), Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Çakır, E. (2017). *Satuk Buğra Han Tezkiresi üzerine halk bilimsel bir inceleme*, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Davut, R. (2001). *Uygur mazarliri*. Ürümçi: Şincañ Halk Neşriyatı.
- Ebey, A. -Emin, E. (2006). Töt İmam, Uygur helk epsane- rivayetleri. *Kök Yallık Böre*. Ürümçi: Şincañ Helk Neşriyatı.
- Eker, Ü. (2018a). Çağatay Türkçesiyle yazılmış Dört İmam hikâyesinin söz dizimi özellikleri (cümle bilgisi incelemesi). *ZfWT*, Vol. 10, 40-65.
- Eker, Ü. (2018b). Çağatay Türkçesiyle yazılmış “Dört İmam” efsanesi (dil incelemesi çeviriyazı-Türkiye Türkçesine aktarım). *Turkish Studies Language/Literature*, Vol 13/12, 631-681.
- Eysa, M. (2017). Uygur Edebiyatidiki tezkireçilik edebiy êkimi. *Keşker Pedagogika İnstituti İlmiy Jurnili*, S.3, 52-57.
- Günay, Ü. - Güngör, H. (2003). *Başlangıçlarından günümüze Türklerin dini tarihi*. İstanbul: Rağbet.
- Güngör, H. (2002). Eski Türkler’de din ve düşünce. *Türkler Ansiklopedisi*, C. 3, 261-282, Ankara: Yeni Türkiye.
- Kaçaranoğlu, D. (2012). *Çin ve Doğu Türkistan’da İslam’ın yayılışı*, Rize: Rize Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kitapçı, Z. (2004). *Doğu Türkistan ve Uygurlar arasında İslamiyet*. Konya: Yedi Kubbe.
- Mamut, M. - Abduveli, U. (2005). *Hotenniñ kiskiçe tarihi*. Ürümçi: Şincañ Halk Neşriyatı.
- Muhemmed, A. - Osman, M. (1989). Yusup Kadir Han tezkirisi. *Aksu Kedimki Kitaplar Tetkikati*, S. 1, 1-27.
- Orxun, A. - Jun, S. (2007). *Mazar documents from Xinjiang and Ferghana (facsimile)*. Research Institute for Langugaes and Cultures for Asia and Africa, Tokyo University of Foreign Studies.
- Ögel, B. (1984). *İslamiyet’ten önce Türk kültür tarihi Orta Asya kaynak ve buluntularına göre*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Öger, A. (2012). Uygur Türkleri arasında Satuk Buğra Han. *Prof. Dr. Fikret Türkmen Kitabı*, 589-611, İzmir: Ege Üniversitesi.
- Öger, A. - Köse S. (2014). Uygur kültüründe Tufan’ın kuşları: Kırlangıç ve güvercin. *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, S. 3, 163-175.
- Öger, A. (2020). *Uygurların dinî, siyasî ve kültür tarihinde derin iz bırakan Seyyid Âfâk Hoca ve tezkiresi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Özaydın, A. (2002). Türklerin İslamiyet’i kabulü. *Türkler Ansiklopedisi*, C. 4, 239-262, Ankara: Yeni Türkiye.
- Rahman, A. vd. (1996). *Uygur örp adetliri*. Ürümçi: Şincañ Yaşlar Ösmürler Neşriyatı.

- Richey, Brian (2012), *A translation of the legend of The Imams of Keriya*, Indiana University Master of Arts in the Central Eurasia Studies Department.
- Uygur edebiyat tarihi- 3.* (2006). Pekin: Milletler Neşriyatı.
- Uygur tiliniñ izahlik luğiti.* (1991). Pekin: Milletler Neşriyatı.
- Yazıcı, N. (1992). *İlk Türk İslam devletleri tarihi*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
- Yürekli, T. (2002). *Samaniler*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Zeydi, M.- Dugaylı, S. (1988). *Edebiyat atalğuliri luğiti*. Pekin: Milletler Neşriyatı.

EK :Transkripsiyonlu Metin

30b

Tezkire-i Hâzret-i İmâmân-ı Keriyâ Rağıya'llâhu Te'âlâ ' anhu

Bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm

[1] *Elhamdüli'llâhi rabbi'l-'âlemîn ve'l 'aķibetü li'l-muṭṭaķîn ve's-şalâtü ve's-selâmu* [2] 'alâ rasûlihi Muḥammedîn ve âlihi cemâ'in¹¹ evvel bism-i ḥâliķ-i rabb-i külli eşya [3] ve 'âlimü's-sırru'l-ḥafıyyen subḥân-ı ḳadîm lem-yezel ve rahmân-ı rahîm ḥayı-ı danâ [4] ve bism-i ân ber-güzide-i müjde-i mezâr 'âlem-i seyyidü'l kevneyn ve server-i enbiyâ [5] ya'nî ân-Hâzret-i Muḥammed Muştafâ ve şefî'-i rüz-ı cezâ *şallallâhu 'aleyhi ve sellem* [6] ba'd-ez ḥamd-ı ḥudâ-yı 'âlemiyân na't-ı H'âce-i her dü-cihân *şallallâhu 'aleyhi ve sellem* [7] ya'nî tezkire-i Hâzret-i pâdişâh-ı cihân ve şâhib-ķıran-ı ḳâtil-i küffâr [8] u nâm-ı meşhûr ya'nî Hâzret-i İmâm Nâsra'd-dîn Hâzret-i İmâm Kıvâmü'd-dîn [9] Hâzret-i İmâm Zuhuri'd-dîn Hâzret-i İmâm Mu'ini'd-din ibni Hâzret-i [10] İmâm Efteḥ ibni Hâzret-i İmâm Kâsım ibni Hâzret-i İmâm 'Askerî [11] ibni Hâzret-i İmâm Naķi ibni Hâzret-i İmâm Taķi Hâzret-i İmâm Mûsâ

31a

[1] Kâzım ibni Hâzret-i İmâm 'Alî ibni Hâzret-i İmâm Mûsâ Rızâ ibni Hâzret-i İmâm Ca'fer-i Şâdiķ [2] ibni Hâzret-i İmâm Muḥammed Bâķır ibni Hâzret-i İmâm Zeyne'l-'âbidin [3] ibni Hâzret-i İmâm Ḥüseyn Rağıya'llâhu 'anh cedden ve Hâzret-i Resûl-i [4] Ekrem şallallâhu 'aleyhi ve sellem. *E'l-ķışsa* andağ rivâyet kılurla(r) kim, [5] Medâyinde tört imâmlar cem'i umerâları birle taḥt-ı tecemmül ve salṭanat-ı [6] pâdişâh vâķi'â eṭrâf kılıp oturup idiler. Hâzret-i [7] Yûsuf Ḳâdirḥân Gâzi pâdişâh aradın kopup [8] peş-gâḥga tüşüp aydılar kim, ey pâdişâhlarım, Kâşķar [9] zemîn be-tamâm küffâr ermiş, sizlerdek pâdişâh-ı İslâm [10] ve 'âlem-penâhniñ vaķtlarında feth tapmasa mundın keyin [11] feth tapmas, eger ruḥşat bolsa bir muṇça leşker birle men barsam [12] bolurmikin, inşâ'allâh ḥudây te'âlânîñ 'inâyeti bolsa [13] feth kılıp Hâzretleriniñ dergâhlarıga kelgeymen dediler.

31b

[1] Hâzret-i İmâm Nâsra'd-dîn başlıg imâmlar aydılar. Ey umerâlar, [2] Yûsuf Ḳâdirḥânğa leşker cem' kılıp beriñizler, tiz tünd [3] barsun, eger 'âciz kelse bizge nâme ibarsun dep yarlıg kıldılar. [4] Şol zamân kırķ miñ leşker cem' kılıp berdiler. Hâzret-i Yûsuf [5] Ḳâdirḥân Gâzi pâdişâh leşker tartup Kâşķar zeminge [6] revân boldılar. Neçe kün menzil ve merâḥil ṭayı kılıp Kâşķarğa keldiler. [7] Kâşķar ḥalkı bu leşkerni körüp ḥayrân ve ser-gerdân ḳaldılar. [8] Hâzret-i Yûsuf Ḳâdirḥân Gâzi neçend kün tüşüp yattılar. [9] Kâşķar ḥalkıga nâme kigürdiler. Nâme içide andağ aydılar kim evvel [10] in nâm naķş-ı nigârında her dü siper-i emindür. Men

¹¹ "Âlemlerin Rabbi olan Allah'a şükürler olsun. Akıbet takva sahiplerinindir. Dua ve selam Muhammed peygambere ve onun bütün ailesine arkadaşlarına olsun."

Yūsuf Kādirhān Gāzi [11] Hāzret-i İmām Nāşra'd-dīn başlıg tōrt imāmlarınıñ ruşşat [12] ları birle Māverāū'n-nehrdin kırk miñ leşker bile kelipdürmen [13] Kāşkar zeminni feth kılğalı eger imān keltürseñizler evvel

32a

[1] Hūdāy Te'ālā rızā ikinçi cemī' enbiyālar rızā eger imān keltürseñiz [2] ler be-đarb-ı şemşir müslümān kılğumdur dep nāme kirgüzdiler. [3] Kāşkar hālkı nāmeni körüp bisyār ğamkīn ve perişān bolup [4] aydılar kim munīñ ' ilācı nēdür eger imān keltürmesek şehirmi [5] hārāb kılğusıdır eger imān keltürsek āhir ne bolğusıdır [6] dep fikr-i endişe kıılır irdiler. ' Āķibetü'l-emr maşlahatları [7] ol yerge yetti kim eger nesil-i evlād bolsalar imān keltürürmiz [8] dep elçi çıkardılar. Hāzret-i Yūsuf Kādirhān Gāziġa [9] ma' lūm boldı kim, Kāşkar hālkı imān keltürğusıdır. Bu hālk [10] birle cenk kıılıp bolmas, żarar yetkürmek hūb émes dep [11] Hāzret-i imāmlarġa nāme pütidiler. Nāme içide andaġ aydılar kim [12] ey pādişāh büzürg-vārlarım men Kāşkar zeminiġe keldim evvel [13] nāme kirgüzdüm. Ey hālk imān keltüremsizler yā yoķ mu eger imān

32b

[1] keltürseñizler be-đarb-ı şemşir müslümān kılğumdur dedim. [2] Kāşkar hālkı elçi çıkardılar eger nesl-i evlād bolsalar imān keltürürmiz [3] dep hālā cenk kıılmaķķa muntazır bolup turdum. Ey pādişāh [4] larım eger mübārek ķademiñizler şubu diyārġa yetseler cemī' hālk [5] bī-đarb bī-cenk müslümān bolğusıdır dep nāme ibardılar

[6] *E'l-kışşā* andaġ rivāyet kıılırlar kim Hāzret-i imāmlar üç aylıķ avġa [7] çıkıp irdiler kim nāmeni iletip av üzeside tuta berdiler. [8] Hāzret-i imāmlar nāmeni körüp aydılar, ey yārānlar bizge [9] Kāşkar zemindin nāme kelipdür. Biz ez-berāy-ı feth-i küffār üçün baradurmiz. [10] Bizni deseñler yürüñler İslām açalıñ dep avdın [11] yanmay Hāzret-i ravza-i mübārekge ziyāret kııldılar. Teveccüh kıılıp meded-i [12] isti' ānet tilep beşāret taptılar kim Kāşkar zeminni feth [13] kıladurlar ve özleri hem Kāşkar zeminde şerbet-i şehādet

33a

[1] içedürler. Uşbu vāķı' anı körüp hoş-hāl bolup [2] be-zevķ tamām be-ťaraf Kāşkar zemīn revān boldılar ve ehl-i beyt [3] leriġe ve bār-gāh-ı salťanat-ı pādişāhlıķlarġa ķişi buyurdılar [4] barıp tiz tünd arķamızdın yetkürgeysen dep [5] yarlıġ kııldılar. Neçend künde Endicān taġıġa kelip tüştiler. [6] Leşkerini ser-hisāb baralıñ ne miķdār ķişi kelipdür dep [7] on ķişidin bir ķişi bir noħūd alıp kelsünler dep yarlıġ [8] kııldılar. On ķişidin bir ķişi bir noħūd alıp kelip cem' kıılıp [9] tarttılar. Bir çārek çıkıtu hisābı yüz miñ ķişi Hāzret-i imām [10] lar aydılar kim leşker bisyār kelipdür öz meyli bile kelgeni hem [11] bardur ez rüy-ı siyāset kelgeni hem bardur müslümān [12] larınıñ ķanını zor bile alıp tōkmek hūb érmes. [13] İslām açmaķ bizniñ mirāşımızdur müslümānlarınıñ i' tiķādi

33b

[1] ma' lūm boldı leşker be-tamām yansunlar. Biz öz nöker serdārlarımız [2] birle barıp Hūdāy Te'ālānıñ ' ināyeti bolsa ve ceddimizniñ [3] mededi bolsa İslām açķaymiz dep yarlıġ kııldılar. Leşker [4] hālkı mundaġ yarlıġ kılğannı işitip cem' bolup kelip [5] Hāzret-i imāmlarınıñ ayaġlarıġa yıķılıp aydılar kim ey [6] büzürg-vārlarım eger miñ cānımız bolsa sizler üçün fedā bolsun. [7] Biz Hāzretleriniñ altun tuġlarını irgeşip kelip [8] irdük. Bizniñ arzümüz oldur kim sizlerniñ aldıñız [9] larda cān fedā kıılırmiz biz herġiz yanasmiz ve kıyāmet künü [10] Hāzret-i Resul-i Ekrem *şalla'llāhu 'aleyhi ve sellenniñ* aldılarıda şermende [11] bolmasmiz dediler. Hāzret-i imāmlarınıñ mihr-i muħabbetleri cūş [12] urup aydılar kim ey müslümānlar andaġ bolsa hemeleriñizler [13] āmīn deñizler ve biz du' ā kıılalıñ dep tōrt imāmlar

34a

[1] Başlarını yalañ kılıp yüzlerini be- taraf kıble kılıp közlerini [2] kökge tikip du‘ā kıldılar. Şol zamān du‘aları icābet [3] boldı. Heme müslümānlar üstün baqip ‘arşnı kördiler [4] tüben baqtılar püşt-māhını kördiler. Hemeleri evliyā-yı zeber-dest [5] boldılar.

E’l-ķışsa Hāzret-i Yūsuf Kādirhān Ğāzī Hāzret-i [6] imāmlarğa nāme ibarip irdiler. Müddet-i medīd ve eyyām-ı ba‘īd [7] irdi. Muntaẓır bolup turup irdiler. Hāzret-i imāmlar öz [8] leri kelür mikinler dēp Endicān tarafıdın gerd peydā boldı [9] gerd arasıdın tuğ ‘alemler bilgürdi, kördiler bir aq per-kārī [10] ‘alem zāhir boldı nişānen miñ kişi bir şeh-süvār yetip keldi [11] Hāzret-i Yūsuf Kādirhān Ğāzī pīş-bāz bardılar [12] kördiler kim Hāzret-i Sulṭān Şāh Kāsım Uşīdurlar asıp bād- [13] pāy-ı ‘Irāķī minipdurlar ve şemşir-i ħamāyil kılıpdurlar

34b

[1] ve kızıl heftānlar kiyipdürler ve cerānīyeler bağlap ve tāc-ı [2] muraşsa‘ başlarığa kiyipdurlar. Civān-merdlik ve şecā‘atlık [3] şüretidin zāhir bolup tenhā Kāşkar zemīni feth kılığudēk [4] heybet bile kördiler. Hāzret-i Yūsuf Kādirhān Ğāzī pādīşāh [5] ğa kārāñgu cihān yaruq atlarıdın özlerini taşlap [6] barıp körüştiler. Sordılar kim ey pādīşāh-zāde [7] kaydın kelürsizler, Hāzret-i imāmlar kaydadurlar dēp [8] Hāzret-i Şāh Kāsım Uşīdurlar aydılar ey peder-i büzürg-vār Hāzret-i imāmlar [9] Endicān tağığa kelip tüştiler ve meni çapķun ibardılar [10] sen ilgeri barğıl Yūsuf Kādirhān Ğāzīğa ħaber [11] ayğıl biz baradurmiz dēdiler. Hāzret-i Yūsuf Kādirhān Ğāzī [12] hoş-vaqt bolup Hāzret-i Sulṭān Şāh Kāsım Uşī öz [13] leşkeri birle özleriniñ menzillerige alıp barıp

35a

[1] tüşürdiler şadyāne çaldılar. Hāzret-i Yūsuf Kādirhān [2] Ğāzī Hāzret-i imāmlarnıñ aldılarığa barsam dēp [3] irdiler yene Endicān tarafıdın gerd peydā boldı. Gerd arasıdın [4] tuğ ‘alemler bēlgürdi. Kördiler kim tört aq per-kārī [5] ‘alem keledür nişānen tört miñ kişi. Bu leşker serdārları [6] Hāzret-i Sulṭān Manşūr Uşī ve H‘āce Ebū Sa‘īd Uşī ve H‘āce [7] Aħmed Uşī ve H‘āce ‘Aziz Uşī yetip keldiler. Heme pādīşāhāne [8] şilāħ kiyip asıp pāy-ı ‘Irāķiler minip ve şemşir-i cān-ā-cān [9] ħamāyiller kılıp ve şecā‘atler kürgüzüp ve tuğ ‘alemlerige [10] cilve berip kelip turdılar. Hāzret-i Yūsuf Kādirhān [11] Ğāzī barıp körüştiler ve hārdūķ soraştılar [12] ve Hāzret-i imāmlarnıñ selāmlarını yetküzdiler. Hāzret-i [13] Yūsuf Kādirhān Ğāzī ta‘zīm-i ber-cā keltürüp turdılar

35b

[1] ey Yūsuf Kādirhān Ğāzī Hāzret-i imāmlar aydılar kim [2] leşkeri biz bargunça cā-be-cā kılıp tursun dēp yarlıg [3] kıldılar irse Hāzret-i Yūsuf Kādirhān Ğāzī pādīşāh [4] bu leşkeri şehirmiñ bir tarafığa tüşürdiler. Ol kün keç boldı [5] tañ attı vaqt çāşt-gāħ bolup irdi yene gerd peydā [6] boldı. Gerd arasıdın toķuz per-kārī ‘alem zāhir boldı nişānen [7] toķuz miñ kişi leşker serdārları Sulṭān Sencer Kāşānī, [8] Sulṭān İsmā‘il Kāşānī , Sulṭān Ħaydar Kāşānī , H‘āce [9] Yūsuf Kāşānī, H‘āce Maħmūd Kāşānī, H‘āce Dāvūd Kāşānī, [10] H‘āce Ħasan Kāşānī, H‘āce Süleymān Kāşānī yetip keldiler. [11] Heme pādīşāhāne şilāħlar kiyip asıp hāy bād-pāy-ı ‘Irāķiler [12] minip tuğ ve ħançerler üst-vār kılıp kök temür içide erenlikler [13] kürgüzüp ve pehlevānlıķlar kürgüzüp gāħi mest gāħi ħuş-yār

36a

[1] bolup yetip keldiler. Hāzret-i Yūsuf Kādirhān Ğāzī [2] pādīşāh bularnı körüp barıp bisyār-ı ta‘zīm ve ikrām [3] lar kılıp körüştiler. Hemeleridin hārdūķ soraştılar [4] bularnı şehirmiñ bir tarafığa tüşürdiler. Ol kün keç [5] boldı tañ attı, vaqt çāşt-gāħ irdi yene gerd peydā [6] boldı. Gerd arasıdın on iki per-kārī ‘alem zāhir boldı [7] nişānen yigirmi iki miñ kişi leşker serdārları Sulṭān [8] Ebu’l-Muzaffer Ħārezmī, Sulṭān Ebu’l-Ğazanfer Ħārezmī, Sulṭān [9] Ebu’l-Ğāsım Ħārezmī, Sulṭān Ebū ‘Alī Ħārezmī, Sulṭān [10] Ħāşim Ħārezmī ve H‘āce ‘Azam Ħārezmī ve H‘āce Ca‘fer Ħārezmī [11] ve H‘āce İbrāħim Ħārezmī ve H‘āce Müslim Ħārezmī ve H‘āce

Küçek [12] Hârezmî yetip keldiler asıp hây ‘ İrâkîler minip bād-pây [13] pâdişâhâne şilâhlar kiyip şîr-şîfat bâzularıdın

36b

[1] seçâ‘atler bilgürüp yetip keldiler. Hâzret-i Yûsuf Kâdir [2] Hân Gâzî bularnı körüp pîş-bâz barıp ular bile [3] körüşüp hemeleridîn hârdük sorap ularnı hem şehir [4] niñ yene bir tarafiga tüşürdiler. Kâşkar halkı hayrân kaldı. Ol [5] kün keç boldı, tañ attı irse vaqt çâşt-gâh irdi. [6] Yene gerd peydâ boldı tuğ süzüldi tuğ arasıdın tuğ ‘alemler [7] bilgürdi kördiler kim on yete per-kârî ‘alem zâhir boldı [8] nişänen yigirmi altı miñ kişi leşker serdârları Sultân [9] Celâle‘d-dîn Bağdâdî, oñ kollarında Sultân Sa‘id [10] Bağdâdî ceb kollarında Sultân Ziyâü‘d-dîn Bağdâdî [11] arķalarında Sultân ‘Alâü‘d-dîn Bağdâdî, Sultân Şemse‘d-dîn [12] Bağdâdî, Sultân Hüseyin Bağdâdî ve Sultân Maḥmûd Bağdâdî [13] ve H‘ace Muḥammed Tahîr Bağdâdî ve H‘ace Nâşır Bağdâdî ve H‘ace ‘Ömer Bağdâdî

37a

[1] ve H‘ace Yahyâ Bağdâdî ve H‘ace Şükür Bağdâdî ve H‘ace Rahîm [2] Bağdâdî, H‘ace ‘Abdu‘l-Kerîm Bağdâdî, H‘ace ‘Abdu‘l-‘Azîz Bağdâdî [3] ve H‘ace Ebu‘l-Manşûr Bağdâdî ve H‘ace ‘Abdu‘l-Gafûr Bağdâdî [4] yetip keldiler. Aldılarına peykler salıp bahâdır yigîter [5] seçâ‘atler kürgüzüp atlarınıñ tavuşıdın [6] yer ve kökni titretip kök temür içinde asıp hây bād-pây-ı [7] ‘İrâkîler minip kızıl ve kara heftânlar kiyip ve cerâniyeler [8] bağlap kelür idiler. Bu heybetlerni körüp cezm kıldılar [9] kim Hâzret-i imâmlardurlar döp yayağ bolup yügürdiler [10] kim Hâzret-i Sultân Celâle‘d-dîn Bağdâdî başlıg Sultân [11] lar ve h‘aceler ikenler Hâzret-i Yûsuf Kâdirhân Gâzî [12] tevâzu‘ tamâm kılıp edeb ve ikrâm birle selâm kıldılar. Hâzret-i [13] Sultân Şeyḫ Celâle‘d-dîn Bağdâdî ‘aleyk aldılar, aydılar kim,

37b

[1] şîḫhat selâmet bar musiz ne hâliñiz bar döp sordılar. [2] Hâzret-i Yûsuf Kâdirhân Gâzî ta‘zîm-i ber-câ keltürüp aydılar kim [3] elḥamdulî‘llâh sizlerniñ cemâliñizlarga müşerref boldum döp [4] turdılar. Hâzret-i sultânlar sordılar biz kıyası tarafta tüşermiz [5] dediler. Hâzret-i Yûsuf Kâdirhân Gâzî başlap barıp [6] şehirmiñ bir tarafiga tüşürdiler. Ol kün keç boldı [7] tañ attı irse vaqt-i çâşt-gâh irdi. Yene gerd peydâ boldı [8] gerd arasıdın tuğ ‘alemler bilgürdi kördiler kim yigirmi beş [9] per-kârî ‘alem zâhir boldı. Nişänen kırk miñ kişi heme ‘âlemge [10] meşhûr boldı kim ol pâdişâh-ı cihân ve şâhib-kırân-ı [11] kâtil-i küffâr ya‘nî Hâzret-i İmâm Nâşra‘d-dîn, Hâzret-i İmâm Mu‘îni‘d-dîn, [12] Hâzret-i İmâm Zuhuri‘d-dîn, Hâzret-i İmâm Kāvâmi‘d-dîndurlar. Topucağ [13] hây bād-pây-ı ‘İrâkîler minip kızıl ve kara heftânlar kiyip

38a

[1] ve şemşîr hây mışrlarnı ḥamâyil kılıp cân-bâz yigîter [2] aldılarında ğarķ-ı âhen fülâd başlarında tâc-ı muraşşâ‘ kiyip [3] kemend-i keyânî ve cerķib-i şâhî bağlap kelür irdiler. [4] Hâzret-i imâmlarnıñ oñ kollarında kırk molla-i muntehî ceb [5] kollarında kırk molla-i muntehî ism-i ‘azam oqup dem kılıp [6] kelür idiler ve yene pâdişâhzâdeler kırk miñ leşker birle [7] Hâzret-i imâmlarnıñ arķalarında seçâ‘atlikler [8] kürgüzüp yer ve kökni titretip kelür idiler. Hâzret-i Yûsuf [9] Kâdirhân Gâzî Hâzret-i imâmlarnı körüp kıatıg ün [10] birle kıçkırdı ve aydı kim ey Kâşkar halkı âgâh ve dâna bolgıl [11] kim ol pâdişâh cihângirler keldiler. Eger sizler pîş-bâz [12] çıkıp imân keltürüp müslümân bolsañızlar hemeñizler [13] bî-kibâre cân bergüñüzlerdür. Mendin ḳalmasun şumça

38b

[1] ḥaber berdim döp Hâzret-i imâmlar tarafiga revân boldılar. Yaḳın [2] yétip aḳdın özini taşlap yayağ bolup Hâzret-i imâm [3] largâ yüz miñ tevâzu‘ birle Hâzret-i Yûsuf Kâdirhân Gâzî [4] selâm kıldı. Hâzret-i imâmlar ‘aleyk aldılar kim [5] ey Yûsuf Kâdirhân Gâzî hâliñiz neçükdür. Yûsuf [6] Kâdirhân Gâzî aydılar, *elḥamdulî‘llâh* ey pâdişâhlarım her [7] neçük

bolsa mübârek cemâllerini kördüm. Könlümde hiç eşer-i [8] melâlet kalmadı dép bisyâr-ı tevâzu‘ ve ta‘zîmler kılıp [9] turup irdiler. Kâşkar halkı uluğ kiçik cem‘ bolup sağdağ [10] larını boyunlarına asıp bisyâr peşkeçler alıp kelip [11] Hâzret-i imâmların aldılarında keldiler, yüz miñ hacâlet [12] ler bile selâm kıldılar. Hâzret-i imâmlar sordılar kim bular [13] müslümân mu ya kâfir mu dép ‘aleyk almadılar. Hâzret-i Yûsuf Kâdir

39a

[1] Hân Gâzi aydılar kim bular Kâşkar halkı turur imân keltürüp [2] müslümân bolğalı kelgendürler dép aydılar. Hâzret-i imâmlar [3] aydılar ey Yûsuf Kâdirhân bulardın sorañ kim [4] öz meyli bile imân keltüremdürler yâ ez-rüy-ı siyâset mu [5] dödiler. Hâzret-i Yûsuf Kâdirhân Gâzi pâdişâh sordılar [6] ey halk neçük sizler? Kâşkar halkı aydılar biz ârzülüğ [7] irdük müslümân bolmaq için likin nesl-i evlâd ister irdük [8] *elhamduli’llâh* émdi neçük müslümân bolmasmiz murâdımız hâşıl boldı [9] dödiler. Hâzret-i imâmlar bu sözni işitip aţlarındın tüştiler [10] imân-ı ‘arz kıldılar. Barça halk imân keltürüp be-şıdık-ı dil [11] müslümân boldılar. Hâzret-i imâmlar du‘â kıldılar heme halk [12] âmîn dödiler. Be-tamâm Kâşkar halkı öz vücûdlarındın haber taptı [13] lar Hâzret-i imâmlar mübârek-bâdlık kıldılar andın keyin şehirge

39b

[1] kirip her kişi öz meyli bile ‘ıyş (u) ‘işret kıldılar. Kâşkar halkı [2] Hâzret-i imâmlarğa neçend kün hizmetkârlık kıldılar. Neçend [3] kündin keyin Hâzret-i imâmlar Hâzret-i Yûsuf Kâdirhân Gâzi [4] ni Kâşkar zemînge pâdişâh kıldılar ve aydılar kim ey Yûsuf [5] Kâdirhân Gâzi biz her yerde şerbet-i şehâdet içsek biz [6] césedimiz tüzde kalmasun ve şem‘-i kazanımızni âvizân kılıp [7] vakf-ı evkâf kılıp koyğaysiz, bizniñ haqqımızda du‘â ve tekbir [8] kılğudék Şeyh carûb-keş koyğaysiz dép vaşıyyetler [9] kılıp özlari be-ţaraf Yarkend revân boldılar. Yarkendge [10] yetip keldiler irse neçend yüz kişiler yarlıknı kavlap öy [11] kılıp oturup irdiler. Hâzret-i imâmların kelişlerini [12] haber tapıp peşkeşler alıp kelip turdılar. Bu Yarkend [13] halkığa imân-ı ‘arz kıldılar heme halk imân étip müslümân boldılar.

40a

[1] Hâzret-i imâmlar ser-bürehne bolup du‘â kıldılar. Müslümânlar [2] âmîn dödiler ve yene aydılar kim hüb-yârî halk iken Kâşkar [3] zemîniñ pây-tahtı uşbu yer bolsun dép du‘â kıldılar. Hâyır-bâd kılıp [4] be-ţaraf Maçin revân boldılar, yol üzeside bir neçe parça [5] kişiler uçradı. Hemesi müslümân boldı ba‘zısı kaçıp ketti [6] ularda gümân qaldı. Ba‘zı yerge çıkmadılar ular be-tamâm [7] qaldı.

E’l-kışsa Hâzret-i imâm Şâkir pâdişâh neçe miñ leşker [8] birle ilgeri yürüp irdiler. Bir qum arasında Çoqtı Reşid [9] Nokti Reşid kâfirlerniñ beş yüz qaravulı bar irdi. Hâzret-i [10] imâm Muhammed Şâkir pâdişâh bî-haber irdiler. Ol kâfirler piş-bâz [11] çıkıp cenk kıldılar. Hâzret-i imâm Şâkir pâdişâh şehid [12] boldılar. Leşker halkı qaravulların hemesini öltürdiler [13] bir kâfir kaçıp Çoqtı Reşid Nokti Reşidge haber saldı, bir munça

40b

[1] leşker kelipdür ‘acep saht-ı mübâriz iken qaravulnıñ hemesini [2] tutup öltürdiler, men kaçıp keldim dép aydı. Çoqtı [3] Reşid Nokti Reşidge yaruğ cihân qarañguluğ boldı. Eţraf [4] cânibğa kişi capturdı, şehrini muhkem kılıp âraste bolup [5] turdılar. Hâzret-i imâmlar Hâzret-i İmâm Şâkir pâdişâhnı şol [6] qumda defn kıldılar, ta‘ziyet tamâm kılıp Maçin şehrige revân [7] boldılar, kelip şehriniñ aldında tüştiler. Kâfirler leşkerni [8] körüp hayrân ve ser-gerdân bolup turar irdiler. Çoqtı Reşid [9] Nokti Reşidniñ bir sâhiri bar irdi. Ol aydı ey [10] pâdişâhlarım nége munça bî-tâkat bolursizler şehrini [11] körse alur mu, körmese alur mu dedı. Çoqtı Reşid Nokti [12] Reşid aydı ey vezir bu ne sözdür, şehir körünüp turadur [13] nége mundağ dersen. Sâhir aydı şol leşker şunda qança ki

41a

[1] yatsa men anıñdın şehirmi yaşuray dédi. Çoqtı Reşid [2] Noktı Reşid ta'zım kılıp olturdi heme kâfirler hoş-hâl [3] bolup şadyâne çaldurup oturup irdi. Tañ [4] attı irse Hazret-i imâmlar namâzdın fâriğ bolup aydılar [5] ey yârânlar êmdi bu kâfirlerğa kişi kirsun müslümân bolur mu [6] yâ yok mu eger müslümân bolmasalar cenk kılalı eger müslümân bolsalar [7] bi-hüde müslümânlar kanını tökmek hüb irmes dép [8] şol zamân yarlıg kıldılar. Kişi kirsun sen kirip aygıl kim [9] bu kelgen Hazret-i Muhammed Muştafa şallallahu 'aleyhi ve sellem evlâd [10] larıñ tururlar ya'ni mübârek isimleri Hazret-i İmâm Nâşra'd-din [11] Hazret-i İmâm Mu'ini'd-din, Hazret-i İmâm Zuhuri'd-din, Hazret-i [12] İmâm Kıvâmü'd-din tururlar. Bular Mâverâü'n-nehrdin yüz kırk [13] miñ leşker bile Kâşkar zemîni feth kılmaq üçün keldiler.

41b

[1] Meni buyurdılar kim sen barıp aygıl kim ol kâfirlerğa [2] sağdaqlarını boyunlarğa asıp meniñ aldımğa kelip [3] imân keltürsünler. Eger çıkıp imân keltürmeseler Çoqtı Reşid [4] Noktı Reşid çoñ kâfirlerini öltürüp uşak kâfirlerini esir [5] kılıp şehirmi vîrân kılğumuzdur inşâ'allah-ı Te'âlâ deditler [6] irse bu kişi kirip aydı kâfirlerğa yaruğ cihân çarañguluk [7] boldı. Kâfirler endişe kılıp aydılar kim dinimizdin hergiz [8] yanmasmiz, eger cenk kılsağ âhir ne bolğusudur dép [9] oturup aydılar kim sâhir yene keldi aydı kim ey pâdişâh [10] larım ne vâk'adur munça teşviş tüşüpdür. Çoqtı Reşid [11] Noktı Reşid aydı kim ey vezir kelgen leşkerdin elçi kiripdür [12] dép elçiniñ sözini bir taqrir kıldı. Sâhir aydı kim ey (pâdişâh) [13] larım kirgen kişige andağ cevâb aytmaq kerek kim bir bir ularmiz

42a

[1] hergiz dinimizdin yanmasmiz dép sefildin tüşürüp [2] ibarmak kerek andın keyin meniñ kırk şägirdim bar şol [3] şägirdlerim birle patkudék bir zengâr öy orda başıga [4] tiksunlar anıñ uyanınıñ 'ilâcını men kılay dédi. [5] Şol zamân biz müslümân bolmaymiz dép elçini yandurdılar. [6] Bir yaşıl öy orda başıga tikteler şam'an başlıg kırk bir [7] sâhir öyge kirip sihirge meşgûl boldılar

E'l-kıssa elçi yanıp [8] çıktı irse Hazret-i imâmlarınñ aldılarında kâfirlerniñ [9] sözini bir bir taqrir kıldı. Hazret-i imâmlar der-ğazab bolup [10] buyurdılar kim sen barıp Sultân Şâh Kâsım Uşıga [11] aygıl kim öz leşkeri birle cenge kirsün Sultân Şeyh Celâl [12] e'd-din Bağdâdiğa aygıl kim öz leşkeri birle cenge kirsün [13] Sultân Ebu'l-Muzaffer Hârezmîğa aygıl kim öz leşkeri birle cenge

42b

[1] kirsun Sultân Sencer Kâşânîğa aygıl kim Kâşânîlar [2] başlıg cenke kirsün Sultân Manşür Uşî başlıg Uşî [3] lar cenge kirsün dép yarlıg kıldılar. Mehter cârüb [4] Yemenî başlıg yüz kırk dört nefir ve kârây ve ceng-i dehel [5] ve naqqâreler nevâzişğa keltürdiler. Şecâ'atlik yigitler [6] asıp hây 'ırâkiler minip ve şemşirler hamâyil kılıp heme pâdişâhâne [7] şilâhlar kiyip âsmân ve zemînleri lercege keltürüp mest-i ilahî [8] bolup cenk kılğalı ârâste bolup irdiler. Şehir nâ-peydâ [9] boldı hayrân kaldılar ve bildiler kim sâhiri sihr kılğan [10] dur dép Hazret-i imâmlar ervâh-ı tayyibege teveccüh kıldılar. [11] Şehir nümü-dâr boldı etrâf cânibdin ez pey at salmaq [12] irdiler. Şehir yene nâ-peydâ boldı. Ol kün ötti irse [13] Hazret-i imâmlar tâ'atge meşgûl boldılar. Ol keçe hem

43a

[1] ervâh-ı tayyibege teveccüh kıldılar. Tañ attı irse şehir nümü-dâr [2] boldı ve yene tabl-ı cenk çaldılar bahâdir yigitlerniñ [3] himmeti cüş urup şehirmiñ aldığa revân boldılar. Şehir [4] yene nâ-peydâ boldı. Uşbu tarıka birle kırk yıl Çin içinde pâ-ber-câ [5] boldılar. 'Âkıbetü'l-emr Çoqtı Reşid Noktı Reşid be-tamâm leşkeri [6] birle bir keçe kaçıpdur. Neçend civânmerder âheste barıp cenk kılalı [7] dép barıp idiler. Şehir nâ-peydâ bolmadı. Debb-i tekâver [8] kılıp şehirmiñ aldığa bardılar kördiler kim az kişi zâhir [9] boladur yakın barıp bir kâfirni tutup keldiler söz sordılar [10] kim bu vaqitğıça şehir körünmedi bugün nége gâyib bolmadı

[11] vāk' a nedür dödiler. Ol kâfir aydı ey şehzâdelerim [12] kâfirler sihir kılıp şehirmi gâyb kıılır idiler, Çoktı Reşid [13] Nokti Reşid degen kâfirler öz leşkeri birle bugün keçe kaçıp

43b

[1] tağ tarafıga ketipdür. Sâhirler kıalmadı ol sebebdin şehir [2] gâyb bolmadı dödı ve yene meni koyup ibarıñlar maña [3] oħsa 'âcizler toludur şol 'âcizler bile kelip imân keltürüp [4] müslümân bolalı dödı kıoymadılar Hâzret-i imâmlar aldılarıga [5] alıp bardılar Hâzret-i imâmlar aydılar, ey kâfir müslümân bolgıl [6] imân keltürgil dödiler. Ol kâfir imân keltürüp müslümân boldı. [7] Andın keyin söz sordılar, ey âdem munda kaçça kışı kıalgundur [8] kaçça kışı birle kaçıp ketgendür? Ol aydı kim, on iki miñ [9] kışı hemişe hesâbıda yürür irdi, şol kâfirler ketgendür [10] ve yene şunça kışı hem bardur dödı. Hâzret-i imâmlar aydılar kim [11] ey âdem kıalgan halk müslümân bolur mu yâ yok mu yâ cenk [12] kıılır mu dödiler. Ol kışı aydı kim, ey pâdişâhlarım men [13] bilmesmen kim, cenk kıılırmın yâ imân keltüririm dödı

44a

[1] ve yene sordılar kim, baş kışı hem kimdür? Ol kışı aydı kim [2] Hâlhâl Maçin dép bir gayyür kâfir bardur lakın ol çala [3] za' yıfduz anıñ tâbi' kışileri kıalgundur 'aceb mübârizdür [4] dödı. Söz tamâm boldı irse Hâzret-i imâmlar aydılar, şehir [5] içige elçi kırsün andın neçük cevâb çıkadur, aña bakıp [6] iş kıılaylı dép aydılar. Şol zamân Kıyatos-ı Mağribi dép [7] bir mübâriz bar irdi, şol aydı kim eger yarlıg bolsa men kırey [8] eger müslümân bolsalar bile çıkar müslümân bolmasa cenk kıılırmın [9] andın bilsünler dép şehirge kırdi. Ol kışı başlap bardı [10] Hâlhâlnıñ öyige bardılar, Hâlhâl körüp kıaydın keldiñ [11] dödı. Kıyatos aydı, ol pâdişâh-ı cihângirler meni seniñ [12] kıaşınğa kırgüzdiler, be-tamâm halkı birle aldımızga çıkıp [13] müslümân bolsunlar eger müslümân bolmasalar sen tutup kııkgıl

44b

[1] dép yarlıg kııldılar. Hâlhâlga yaruık cihân kıarañgu boldı [2] ve aydı kim bu ne sözdür tutuñlar dép aydı pehlivânları [3] her tarafdın kıol uzattılar. Kıyatos bir na'ra tarttı, Allâhu Ekber [4] her kim meni bilse bilsün, bilmesse mendürmen Kıyatos-ı Mağribi Çâkeri [5] evlâdnı dép kıolıga hânçer alıp Hâlhâlnıñ aldidâ yette pehlivân [6] nı pâre pâre kııldı. Hâlhâl bu hâlni körüp kııçkırdı kim tutuñlar [7] bu bî-edeb âdemni dödı. Etrâf-ı cânıbdın hâmler kııldılar, [8] tutalmadılar. Kıyatos-ı Mağribi Hâlhâlnıñ öyidin bir şemşir [9] alıp cenk kııla kııla tüzge kııktı, yene bir na'ra tarttı Allâhu Ekber [10] cânım fedây Hâzret-i imâm Nâsra'd-din ve cem' i kuvvet-i din her kim [11] meni bilse bilmesse mendürmen Kıyatos sek-i imâmân [12] dép özini küffâr leşkeriniñ arasına çömdi. Hâzret-i imâmlar [13] Sultân Şâh Kıasım Uşıga bakıp yarlıg kııldılar, Kıyatos

45a

[1] divânege yâri birleşinler dép şol zamân Sultân Şâh [2] Kıasım Uşı miñ yette yüz mübâriz pehlivânlar debbi tekâver [3] kıılıp şehirge yettiler. Şehirmiñ dervâzelerini itipdür şehir [4] içide bisyâr muğalebe çıkadur. Merdâneler dervâzeni kaçıp [5] pâre pâre kıılıp şehirge kırdiler, yene bir tarafdın Şâh Yemeni [6] Mağribniñ bir birâderi bar irdi. Ol haber tapıp yette yüz [7] pehlivânlar bile bozup kırdi, yene bir tarafdın Se' id Kıavmı [8] dép bir mübâriz ol bozup kırdi. Beş yüz pehlivân bile [9] 'aceb-i sâht-i cenk kııldılar. Hâlhâlnıñ beş yüz nâmdâr pehlivânı [10] bar irdi, cânımı be-mâlik duzağ sipâriş kııldı, kıalgan pehlivân [11] ları, şehirmiñ serdârları imân keltürüp müslümân bolurıga [12] yetti. Sultân Şâh Kıasım Uşı Kıyatos divânege aydı kim, ey [13] Kıyatos şâbir kıılgıl âdemni tırgüzme kı müşküldür öltürmek âsândur.

45b

[1] Şâyed ki müslümân bolğaylar eger müslümân bolmasa yene cenk kıılgay [2] miz dép tabl-bâz geşt çaldı. İmâm sordılar ey Sultân [3] Şâh Kıasım ne mikdâr kışı şehid boldı ve ne miğdâr kışı kâfir [4] lerdin öldi dödiler. Sultân Şâh Kıasım Uşı aydılar kim [5] iki yüz yigirmi ğarib şehid boldı, beş yüz altmış kâfirdin [6] be-mâlik duzağga bardı dép aydılar irse şol sâ'at Hâlhâl

[7] Mâçin şehir serdârları bile sağdaqlarını boyunlarığa [8] asıp Hâzret-i imâmların ayaqlarığa yıkıldılar. Hâzret-i [9] imâmlar imân ét dödiler. Hâlhal başlıg cem'-i halk *Lâ İlähe [10] İlla'llâh Muhammedun Resulu'llâh* dép kelime-i şerîf aytıp müslümân boldılar. [11] Hâlhalın şehirge pâdişâh kıldılar ve cem'-i halknı şehirge [12] yandurdılar. Tañılası Hâzret-i imâmlar namâzdın fâriğ bolup [13] oturup idiler, Hâlhal neçend kişiler birle bisyâr tuñfe

46a

[1] ve peşkeçler alıp Hâzret-i imâmların nazarlarıdın ötkerdiler [2] ve yene aydılar kim, ey pâdişâhlarım Ocat dép bir pârça [3] kent bardur ular tilida müslümân boladur dilida câsusluğ kıladur [4] lar kaçқан kâfirlermiñ arkasıdın nâme ibardılar dép [5] Hâzret-i imâmlarğa 'arz kıldı Hâzret-i imâmlar at tart dép [6] yarlıg kıldılar. Çoqtı Reşid Nokti Reşid kâfirleri koğlap [7] be-țaraf Kûhistân revân boldılar. Neçend menzil ve merâhil țay kılıp [8] kollarığa bir taş alıp birbirleriğe taşlap kelür irdiler [9] nâgâh yerge tüşti birav alıp berey dep aydı koyğıl taş [10] tüşken yerde 'azîz dép yarlıg kıldılar. Andın keyin neçend fersen [11] yürüp idiler kördiler bir kâfir aldıklarığa keledür. Bir uruğ [12] teve yatalapdur, neçend eski çaruğ asıpdur Hâzret-i imâm [13] ları körüp kelip ayaqlarığa yıkıldı. Hâzret-i imâmlar sordılar,

46b

[1] ey kâfir kaydın kelürsen kâfir aydı ey pâdişâhlarım Çoqtı [2] Reşid Nokti Reşid halkıdın tururmen ular bile barmay [3] yanıp irdim hâlâ şunça çaruğ ufradı tevem uruqladı [4] hâlâ şubu yerge yettim dedit. Kördiler kim yalğan aytadur başını [5] yañı tüşürüpdür, kâfirni şol yerde seng-bârân kıldılar [6] tevesi birle baş altın kaldı. Andın ötüp neçend menzil [7] yürüdiler irse bir kara aldılar. Hâzret-i imâmlar Hâzret-i Şâh Kâsım [8] Uşığa yarlıg kıldılar sen barıp şol kişileriñ tohtağıl [9] dép Hâzret-i Sultân Şâh Kâsım Uşı miñ kişi birle arkadın [10] yetip saht-ı cenk kıldılar. 'Âkıbetü'l-emir Hâzret-i imâmlar arka [11] dın sürüp bir aqınğa yettiler aydılar kim, ey müslümânlar biz 'ayş [12] ğa çıkıtuğ kâfirler kayda ékin dödiler.

E'l-kıssa kâfirleriñ izdep [13] taptılar kâfirler bir sâht-ı şehir etıpdür heme taş birle şol şehirge

47a

[1] birikipdür. Hâzret-i imâmlar barıp inime cenk cedel kıldılar [2] hergiz kârğa kelmedi 'Âkıbetü'l-emir aydılar kim munıñ süyini [3] bermesek alurmiz dép bir mübâriz barıp bir câsusnı tutup [4] keldi, cem' leşker hoş-hâl boldılar âsândur dedit Hâzret-i imâm [5] lar bir kesavnı yerge tiktiler bir dirâht peydâ boldı alma țarhdın [6] ol meyvedin neçend meyve alıp deryağa taşladılar. Ol [7] meyve kelip bir yerde çörüldi ma'lüm boldı kim nâvniñ ağı [8] şundadur dép tapıp berkittiler. Neçend kün cenk kılmadılar [9] her bâre naqqâre üni kelür irdi. Bir keçe seher vaqtıda Hâzret-i imâm [10] lar aydılar kim ey yârânlarım bizniñ meşâmmızğa şimâl țarafı [11] dın ve cenüb țarafıdın büy keledur baradur istep [12] baralıñ ma'lüm bolsun ular kimdürler dép atlanıp be-țaraf [13] cenüb yürüdiler. Barıp Hâzret-i İmâm Mehdî âhir zamânın

47b

[1] menzilleriğe yettiler ve teveccüh kılıp irdiler Hâzret-i İmâm Mehdî [2] âhir zamân hâzır boldılar körüşüp bisyâr nevâzişler kılıp bu beytni [3] oqudılar. Nazım

Eşedde'l-'azâb 'azâbu'l-firâk

Fağad mât-ı qalbî mine'l-iştıyâk.

[4] Hâzret-i İmâm Mehdî âhir zamân aydılar ey birâderlerim rağmet sizlerge [5] icâzet yoqtur bizge sizlerge yârî bir yaşalmaydurmez dép [6] du'â kıldılar ve aydılar kim men hem teveccüh kılırmen fat fırsat işiñiz [7] ler kifâyet bolğusıdur dép hayr-bâd kılıp yandılar be-țaraf şimâl [8] revân boldılar barıp Hâzret-i İmâm Ca' fer-i Țayrânın menzillerini [9] taptılar teveccüh kıldılar Hâzret-i İmâm Ca' fer-i Țayrânın ervâhları [10] hâzır boldılar. Sordılar kim ey birâder sizler kim turursizler [11] aydılar men İmâm Ca' fer-i Țayrân tururmen, Hâzret-i Peyğamber

şallallāhu ‘aleyhi ve sellem [12] niñ ‘alemdārı irdim ceng-i Uḥudda şehid bolup başımnı kolumğa [13] alıp ber-hevāy-i tayy kılıp uşbu diyārga kelip menzil kılıp irdim

48a

[1] ammā bu yerge kelmegimniñ bā’işi ol irdi kim, bir kün Ḥazret-i şallallāhu ‘aleyhi ve sellem [2] ‘ināyet kılıp aydılar kim Kāşkar zeminni bizniñ evlādımızdın [3] kişi barıp feth kıılır dép irdiler şol vakitte men hem yārī [4] berişürmen dép ol sebebdin munda kelip yatıp irdim dép [5] cevāb berdiler ve yine aydılar kim ey birāderlerim raḥmet sizlerge [6] biz hem yārī berişürmiz sizlerniñ hem menzilleriñiz uşbu [7] diyār bolğay dép gāyib boldılar. Ḥazret-i İmāmlar āh-ı serd [8] ez-dil-i pür-derd tartılar nişāne’-i ‘alem kııldılar du‘ā ve tekbir kılıp [9] menzillerige yandılar.

E’l-kışşa Ḥazret-i İmāmları leşker ḥalkı [10] cem‘ bolup kelip mübārek-bādıklar kılıp aydılar kim ey [11] pādışahlarım ḥazretleri kettiler irse bir kün kāfirler [12] kurgandın naḳḳāre āvāzı kelür irdi. Bir neçend yigitler barıp [13] irdiler kāfirler kaçıp ketipdür bir qotur teveniñ kuyrukığa

48b

[1] bir kūs bağlap teveni tizlep koyupdur téve tebrengen [2] sarı kūs āvāzı çıkıpdur dédiler. Ḥazret-i İmāmlar [3] Ḥazret-i Şāh Kāsım Uşığa yarlıg kııldılar kim sizler kāfirler [4] ni koğlap yürüñler biz barğunça yetip ḥayāl kıılıñlar biz [5] yetip cenk kıılmiz dédiler. Ḥazret-i Sulṭān Şāh Kāsım Uşī öz leşkeri [6] birle kāfirleriñ arḳasıdın revān boldılar. Neçend menzil merāhil [7] tayy kılıp bir kırğa yettiler, ol kır ucıda kāfirler bisyār pinhān [8] bolup irdiler. Ḥazret-i Sulṭān Şāh Kāsım Uşığa kāfirler yek-pāre [9] ḥamle kııldılar, Ḥazret-i Sulṭān Şāh Kāsım Uşī şol zamān şehid boldılar. [10] Arḳasıdın Ḥazret-i İmāmlar yetip keldiler, Sulṭān Şāh Kāsım [11] şehid bolupdur, leşker ḥalkı kāfirler bile mest-i ilāhi bolup [12] cenk kılıp gāhi meysereni meymenege gāhi meymeneni meyserege [13] urar irdiler. Bu ḥalni Ḥazret-i İmāmlar körüp bisyār perişān

49a

[1] bolup Sulṭān Şāh Kāsım Uşini şol yerde defn kııldılar [2] ta‘ziyet tamām kııldılar ve yine aydılar kim ey yārānlar biz hem [3] uşbu yerde şerbet-i şehadet içkümüzdür. Bizniñ [4] közümiğe gārḳ-ı kan körünür dédiler irse şol zamān [5] leşker kāfirler tarafiga revān boldılar kelip bir yerge tüştiler. [6] Kāfirler hem bir tarafiga tüşüpdür keçesi ervāh-ı tayyibege teveccüh [7] kııldılar cemī‘ ervāh tayyibedin beşāret taptılar. Ma‘lüm [8] boldı kim iş yaḳin kelipdür irse tañ attı bavurçı [9] aşka muḳayyed bolupdur. Ḥazret-i İmāmlar namāzdın fāriğ bolğuça [10] aş teyyār bolmadı, kāfirler kelip şaf rāst kılıp [11] turdılar. Ḥazret-i İmāmlar aydılar kim kāfirler kaydağ aş [12] étip yer ékin añlañlar dép yarlıg kııldılar. Ol [13] kün saḥt-ı cenk kııldılar, müslümānlardıñ bisyār kişiler

49b

[1] şehid boldılar. Kün keç boldı, ṭabl-bāz geşt çaldılar [2] heme öz menzillerige yandılar. Tañ attı irse ma‘lüm boldı kim [3] kāfirler omaç étipdurlar dédiler. Ḥazret-i İmāmlar yarlıg [4] kııldılar kim sizler ḥarir etiñizler omaçı pat savumağay [5] dédiler. Ol kün aş kāfirleriñ aşıdın ilgeri [6] teyyār boldı. Kāfirler çoğalğunça çağlık müslümānlar şaf [7] rāst kılıp turdılar. Ol kün Şāh Mağribi Kaytos [8] öz leşkeri birle kāfirlerge yek-pāre ḥamle kııldılar, kāfirler [9] müslümānlar alışıp ‘aceb saḥt-ı cenk kııldılar müslümānlar [10] bisyār şehid boldılar. Kün keç boldı ṭabl-bāz geşt [11] çaldılar heme öz menzillerige yanıp tüştiler. Ol [12] keçe iki seg peydā boldı, leşker arasında yürüdüñler. [13] Bir imām kollarığa oğ-yanı alıp atar maḥalde birleri

50a

[1] aydılar, kim seg hem bolsa ārām alsun āzār bermenler dédiler. [2] Ol cāsūs irdi, segniñ teresini soyup [3] keyip seg süretide bolup kelip irdi. Ol keçe leşker [4] arasıdaḳı mıltıknıñ

içige kum koyup ağızını yilimlap [5] kılıcınıñ ğılâfını yilimlap salıp yannın cellesini [6] kesip üzengüniñ yanını kesip ketipdür. Tañ attı [7] irse bañ namâz oqudılar, kâfirler şaf râst kıılıp [8] turdılar. Hazret-i İmâmlar yüz yetmiş şaf kişi namâzğa şürü' [9] kıldılar. Hazret-i Hı'âce 'Abdu'l-lah baş imâm irdiler. Kûteh [10] süre bile namâz kılay dép irdiler, taqdir-i kısmet-i ilahî [11] hiç süre hâırlarına yetmedi ve illâ Süre-i Bakara hâırlarına [12] keldi ve soñ rek'atda Süre-i Tahâ hâırlarına keldi tâ [13] namâzdın fâriğ bolğunça kâfirler müslümânlarını şehid kıldı

50b

[1] yüz yetmiş şaf kişidin oñ kollarına selâm bergende [2] üç şaf kişi kalıpdur, cep kollarına selâm bergende [3] bir yarım şaf kişi kalıpdur. Hazret-i İmâmlar der-ğazab bolup [4] 'ahd kıldılar, kâfirleriniñ kanını derya-vâr kıılmasam kan [5] üzengüğe çıkarmağınça atınıñ cilavını yıgsam dép [6] uşbu 'ahid birle at tart dép yarılığ kıldılar kördiler [7] kim oñ üzengü yok kılıç ğılâfıda yilimlaklık mıltık ağız [8] yilimlaklık yanını cellesi kesiklik Hazret-i İmâmlar [9] yâ Zebih dép atlandılar ol kün asmân ferişteleri [10] nazarağa keldiler asmân kükredi ve yer titredi. Hazret-i [11] İmâmlar mest-i ilahî bolup gâhî meymeneni meyserege soqtılar [12] gâhî meysereni meymenege soqtılar. Hazret-i İmâmlar huşyâr [13] bolup közlerini kökge tikip münâcât kıılıp andağ saht-ı cenk

51a

[1] kıldılar kim kâfirleriniñ kanı müslümânlarınıñ kanına ilişip [2] deryâdek revân boldı, kan üzengüğe çıktı vaqıt [3] namâz-ı pişin irdi Hazret-i İmâmlarınıñ aldılarında [4] Hazret-i Şeyh Celâle'd-din Bağdâdi kâfirlerini koğlap [5] cenüb tarafına yürdiler. Hazret-i İmâmlar namâzğa tüştiler tahâretge [6] meşğül boldılar. Tahâretdin yanıp bir kesav yıgaçını alıp [7] tahâret kılgan yerge tikip koydılar şol zaman kökledi.

[8] *E'l-kıssa* Hazret-i Sulţân Şeyh Celâle'd-din Bağdâdi kâfirlerini koğlap [9] bir çukur yerge yettiler ol çukurda kâfirler cem' bolup Hazret-i Sulţân [10] Şeyh Celâle'd-din Bağdâdi pâdişâhını şol yerde şehid kıldı. [11] *Qavlehu Te'âlâ kâlû innâ li'l-lahi ve innâ ileyhi râci'ün*. Leşker şol yerde [12] kâfirlerini koğlap tağ tuta yürdiler, Hazret-i İmâmlar öz leşkerleri [13] birle namâzğa şürü' kıldılar. Kâfirler miñ kişi pinhân yerde

51b

[1] kök temür içide büktürüp irdiler, vaqıtı bolğay kim cenkge [2] kirgeysen dép şol kâfirler vaqıtını hâli tapıp [3] Hazret-i İmâmlarını secdegâhda koydek boğuzladı. [4] *Qavlehu Te'âlâ kâlû innâ li'l-lahi ve innâ ileyhi râci'ün*. Ol zamân [5] kün tutuldu, cihân çarañguluğ boldı ve tağlar zelzele [6] ge keldi ve yene cihân yarudı zemîn zamân lerzege keldi. [7] Kâfirler Hazret-i İmâmlarınıñ tuğlarını alay dép [8] inime cedel kıldı. Tuğçiniñ kollarını kesti tuğını [9] bermediler tizleriğe alıp tuttılar tizlerini hem kesti [10] boyunlarına tuttılar, boyunlarını hem kesti ol zamân [11] tuğ havâğa örlep gâyıb boldı. Perde köterildi [12] kâfirler kördiler kim feriştelere alıpdurlar, yene kün [13] tutuldu cihân çarañguluğ boldı âsmândın âvâz keldi,

52a

[1] yerdin ğıriv çıktı be-taraf Maçin revân [2] boldı. Uşbu tariğa birle üç kün ötti andın cihân [3] yene rüşen boldı, leşkerdin kalğan kişiler cem' boldılar. [4] Bildiler kim kırk bir kişi kalıpdur, bu kırk kişi vâveylâ vâ [5] muşibete dép başlarına tofrağ saçıp yıglaşıp [6] Hazret-i İmâmlarınıñ mübârek ayaklarına yüzlerini sürüp [7] zâr zâr çün ebr-i nevbahâr yıglaşıp bi-huş bolup yene [8] huşğa kelip aytur idiler, ey pâdişâhlarım kâşki [9] sizleriniñ aldınızlarda cân bergem idük, bu hâlni [10] körmegey idük biz neçük kıılmiz, eger Medâyına barsağ [11] neçük cevâb bergemiz, munça leşkerdin ayrılıp biri [12] atam, biri anam, biri çarındaşım çanı diseler neçük cevâb [13] bergemiz, eger munda tursağ çaribliğa neçük kılgaymiz

52b

[1] d p m n c t kılıp oturup irdiler kim  v z keldi kim [2] ey y r nlar, il k zidin g y b bolup bizni  evr l p [3] y r n zler her kim  sl mga kaşd kılsa siler pest kılınız [4] lar d p uşbu  v z tam m bolup irdi kim bu kırk kişi k z [5] din g y b boldı. Bir kişi kaldı anıñ atı Hızır irdi [6] anıñ v lidesi M ver u'n-nehrdin bar h mle kelip irdi, Çin [7] şehride tevellüd kılıp irdi. Uşbu maħalde kırk bir yaşka [8] kelip irdi, H zret-i  m mlar bir k n 'in yet kılıp aydılar [9] sen bizniñ kabri p yemiz bolursen d p aydılar, şol [10] Hızır degen m n c t kılıp aydı kim ey p diş hların men [11] ne uk kılayın tenh  kaldım her yerde garıbdurmen d p [12] yığlar idi. H zret-i  m mların beş ret boldı kim [13] sen bizniñ kabri p yemiz bolğil barıp Y suf K dirh n

53a

[1] G ziġa haber salğil biz aña vaşiyetler kılıp ird k [2] biz her yerde şerbet-i şehadet i sek bizniñ şem'-i [3] kazanımızni berp  kılıp tuġ 'alem baġlap vaķf-ı evk f [4] kılıp bizniñ  st nemizde c r b-keş koyun [5] d p ird k d p beş retni işitip Hızır baba [6] yıġlay yıġlay be- araf K şkar rev n boldı. Barıp H zret-i [7] Y suf K dirh n G ziġa haber kıldı. H zret-i Y suf [8] K dirh n G zi p diş h şol zam n atlandılar, keçe [9] k nd zlep kelip kördiler kim, H zret-i  m mlarınıñ [10] m b rek başları tenleridin c d  ġarġ-ı  an içide [11] yaturlar. Bi-h ş bolup hayr n ve mutehayyir boldılar, yene h ş [12] larıġa kelip kördiler kim,  demniñ teni saynıñ taşı [13] dek  anġa bulġanıp yatadur ma' l m kılıp bolmaydur

53b

[1] m sl m n kaşyidur k fir kaşyı d p m n c t kılıp [2] aydılar ey bar H d  y  H d vend  bu m sl m nlar tenini k fir tenidin [3] ne uk c d  kılayın d n  sen barça sırlarġa ' lem 's-sır ve'l-hafiyat [4] sin d p başlarını secdege koyup irdiler, bir ş 'ka [5] peyd  boldı. Taġlardın su koyuldu,  sm ndın yaġın yaġdı. [6] M sl m nlar tenini r y-ı kıble kıldı, k firniñ tenini yüz [7] t ben urup saldı k firniñ başını  olge taşladı. [8] Andın keyin H zret-i  m mlarınıñ cesedlerini şanduk  apturup [9] salıp defn kıldılar. Özge m sl m nlarınıñ tenini hem [10] taķbuġka yetk n e defn kılıp tuġ ve 'alem baġlap niş ne kılıp [11] ve  atıġ ta' ziyetler tutup Hızır babanı baş kılıp kırk kişini [12] der-h n merf ' l- kalem kılıp c r b-keş koyup  azan ve şem'ni [13] keltürüp koyup her kaşyıġa bir ta' ayyün kılıp H zret-i  m mlarınıñ

54a

[1] haķķıda du'  kılıġıl d p ve yene K şkar zeminniñ cem'-i nezr-i niy zını [2] be-tam m H zret-i  m mlarınıñ  azanlarıġa ve c r b-keşleriġe [3] bolsun d p bisy r vaķf-ı evk f kılıp zekev t ve dehklerini [4] vaķf kılıp H zret-i  m mlar haķķıda du'  ve tekbir kılınlar d p koyup [5]  zleri be- araf K şkar zem n rev n boldılar. T riġka [6]  c yüz toķsan irdi, z lħicce ayının onı k ni H zret-i  m m [7] lar şerbet-i şehadet n ş kıldılar. H zret-i Y suf K dir [8] h n G zi p diş h kelip her yılda H zret-i  m mlarınıñ [9] m b rek ravzalarını ziy ret kılıp nezr-i niy z bisy r alıp [10] kelip  azanlarını  aynatıp ve  er ġlarını yandurup [11] t nep merd-i isti' net tilep du'  ve tekbir kılıp yanar irdiler [12] ve aytur irdiler, her h cet-mend bolsa m b rek ravzanı ziy ret [13] kılsa ve m c virlerini hoş-vaķt kılıp ve  azanlarını  aynatıp

54b

[1] ve  er ġlarını yandurup du'  kılısalar kıy met k ni ol kiřiġe [2] H zret-i  m mlarınıñ tuġ 'alemleri saýesinde orun [3] tapıp şef 'atleriġe müşerref bolurlar. Her kim H zret-i  m mlarġa [4] münkir bolsa d ny dın bi-im n keter, kıy met k ni yüzi  ara [5] ve şermende bolup şef 'atleridin maħr m  alurġa şek [6] yoktur ve yene her kim H zret-i  m mlar haķķıda tezkirelerini oķısalır [7] ve i' tiġad birle işitsele, du'  ve tekbir kılısalar d ny da 'izzet [8] ve  b-r y tapıp ve aħretde şef 'atge sez v r bolurlar. [9] *İnş  ' llahu Te' l  rabbi'l-'alemin ve bi'llahi'l-işmet l-tevfik* [10] va *'llahu a'lem* [11] *bi's-şev b* [12] temmet tem m.

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

İzinler ve Etik Kurul Belgesi/Permissions and Ethics Committee Certificate: Makale konusu ve kapsamı etik kurul onay belgesi gerektirmemektedir. / *The subject and scope of the article do not require an ethics committee approval.*

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / *There is no potential conflict of interest for the author regarding the research, authorship or publication of this article.*